

Socialfagligt blik for dialoger med rum for tankefuldhed

En analyse omhandlende dialogbaseret tankefuldhed

Rebekka Kristiansen

Studienummer: 20230213

Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet

4. Semester. Ledelses- og organisationspsykologi

Vejleder: Britta Møller

Anslag med mellemrum: 115.682

(Svarende til 48 sider)

Dato: 4.1.2024

Abstract

This thesis explores the concept of thoughtfulness in a goal-oriented and results-driven sector. It is grounded in a social-philosophical interest in a seemingly unproductive form of thinking, which is nonetheless particularly valuable to society, as supported by thinkers such as Arendt, Rosa and Brinkmann. This type of thinking is slow, contemplative, and meaning making, often overlooked in favor of problem-solving thinking typically taught in schools. The vision is to promote the desirability of a thoughtful individual who strives to be in concrete contact with a complex reality. The thesis examines the relationship between thinking and speaking in dialogue, and how discourses, ways of thinking, and organizational psychological factors (such as community and agency) influence intellectual development and expression among employees.

The study is conducted in a children's and youth home, where I am the leader of 17 social educators. The institution cares for 7 young residents aged 15-23 with complex issues, providing social pedagogical interventions in the form of help, care, and support for young people experiencing significant distress.

Operating within a framework of municipal orders, treatment plans, economic guidelines, legal regulations, and control measures, the institution's structures, norms, and discourses can influence employees' ways of thinking and acting. The thesis presents a critique of the structures that generally affect employees' discourse and a New Public Management logic with a tendency towards oversimplification. In light of a complex social field that calls for a different understanding and approach, this forms the basis for the problem statement.

The thesis builds on a previous assignment on 'the thoughtful collegial life,' which theoretically described the importance of establishing, practicing, and cultivating thinking between management and employees. The current thesis aims to practically experiment with initiating dialogues that promote a deeper, reflective, and critical approach to thinking and create room for thoughtfulness. This will be done through exploring the potentials of dialogue and thinking within the employee group, particularly in relation to the phenomenon of 'wicked problems' in the social work field.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
KAP.1: INTRODUKTION	5
INDLEDNING	5
PROBLEMFORMULERING	8
SPECIALETS PROJEKTDESIGN OG OPERATIONALISERING AF PROBLEMFORMULERING	9
KAP.2: UDDYBNING AF PROBLEMFELT	10
TENDENSER TIL OVERFORENKLING OG KONTROL AF DISKURSEN OM GENERATION Z	10
TENDENSER TIL OVERFORENKLING OG KONTROL -AF SOCIALE INDSATSER	11
TOPSTYRE, EKSPERTVIDEN OG MÅBENDE TÅBER	13
PROBLEMER I VILDSKAB	14
KAP. 3 UNDERSØGELSESDSIGN	16
VIDENSKABSTEORETISK FORSTÅELSESRAMME	16
VALG AF DATAKILDER	19
DATAINDSAMLINGSMETODE	26
ANALYSESTRATEGISK SAMSPIL IMELLEM TEORI OG EMPIRI	27
ETIK OG REFLEKSIVITET SOM FORSKER I EGEN ORGANISATION	28
KAP.4: TEORI OG EMPIRI	28
TEORI	28
DØMMEKRAFT I SOCIAL KOMPLEKSITET	28
MODUS AF VERDENSFORHOLD	31
EMPIRI	35
AUTOETNOGRAFI: UVIDENHEDENS SLØR	36
KAP. 5 ANALYSE OG DISKUSSION	38
ANALYSE	38
1. TEMATIK: RUMMET HVOR VERDENRELATIONER DANNES	38

2. TEMATIK: ET ÅBENT VINDUE	41
3. TEMATIK: REDSKABER OG EVNER	43
4. TEMATIK: PRAKSISUMULIGE MULIGHEDER (DET UKONTROLLERBARE)	50
DISKUSSION	51
KAP.6: KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	56
KONKLUSION	57
PERSPEKTIVERING	58
LITTERATURLISTE	60
BILAG	62

Kap.1: Introduktion

Indledning

Dette speciale handler om resultatløs tankefuldhed i en mål- og effektorienteret branche. Specialet bygger på en socialfilosofisk interesse for en umiddelbar unyttig form for tænkning, omend særlig værdifuld for samfundet, hvilket understøttes af tænkere som Arendt, Rosa og Brinkmann.(Arendt, 2023; Brinkmann, 2022; Kahneman, 2018)¹ Der er tale om en langsom, skuende og meningsdannende tænkning, som synes at overses som efterstræbelsesværdigt ift. den problemløsende tænkning som børn typisk lærer i skolen. Min vision er at foranledige en ønskværdighed mod det tankefulde menneske, som samtidig efterstræber at være i konkret kontakt med en kompleks virkelighed.

Specialet undersøger relationen mellem tænkning og tale i dialogen, samt hvilken indflydelse diskurser, tænkemåder og organisationspsykologiske faktorer (såsom fællesskab og handlekraft) har på den intellektuelle (udvikling og) udfoldelse blandt medarbejdere. Begrebet ”intellektuel” forstås her i sin oprindelige betydning: ”... forstå, indse og begribe [...] vedr. tænkning, erkendelse og ræsonnement, især mht. abstrakte størrelser [...] høj uddannelse eller åndelig beskæftigelse” (Dahlerup, 1881).²

Undersøgelsen foregår i et børne- og ungehjem, hvor jeg er forstander for 17 socialpædagoger imellem 28 og 58 år, ligeligt fordelt i køn. Alle har efteruddannelser indenfor det specialiserede område. Fx cand. pæd.psyk., Psykoterapi, Kognitiv terapi mv. Her opleves en generelt høj faglighed og interesse for faget.

Børne- og ungehjemmet varetager omsorgen for 7 unge beboere imellem 15-23 år og med komplekse problemstillinger. Virksomheden leverer socialpædagogiske indsatser i form af hjælp, omsorg og støtte for unge i massiv mistrivsel. Målgruppen er tilknytningsforstyrrede unge med komplekse psykosociale udfordringer, diagnoser og komorbiditet, samt svær selvskaide af livsfarlig karakter, og andre faktorer og omstændigheder.

¹ Om denne form for tænkning, se: Brinkmann: *'meningsdannende tænkning'* (p.36), Arendt (fra Kant): *Fornuftsmæssig - begribelse af mening* (p.126), Kahneman: *System 2, langsom form for tænkning* (p.19,28),

² Ikke at forveksle med 'intelligens', i betydning af fx evnen til hurtigt at finde et facit.

Som medaktør til det politiske systems offentlige sektor opererer virksomheden indenfor en ramme af kommunale bestillinger (jf. handleplansmål) behandlingsplaner, økonomiske retningslinjer, lovmæssige forskrifter og kontrolforanstaltende tilsyn. Denne ramme indvæves i strukturer, normer og diskurser, som kan påvirke medarbejdernes måder at tænke og handle på, hvilket vi i det følgende vil se nærmere på. Indledningsvis præsenteres en kritik af de strukturer, der generelt påvirker ansattes diskurs, samt en moderne styringslogik med tendens til overforenkling. I lyset af et komplekst socialt felt som kalder på en anden forståelse og tilgang, skaber dette grundlaget for problemformuleringen.

De fleste socialpædagogiske institutioner er præget af inter- og intraorganisatoriske samarbejdsflader. Krogstrup forklarer, hvordan disse samarbejdsflader kan bero i forskellige "verdensbilleder" alt efter, hvilke flader der samarbejdes med, som kan medføre forskellige opfattelser af problem- og løsningsdefinitioner. (Krogstrup, 2016, p. 33)

På børne- og ungehjemmet omfatter sådanne samarbejdsflader bl.a. socialforvaltning, syge- og lægehuse, psykiatri, skoler, politi, samt interne teams, hvilket medfører betydelige krav og forventninger til virksomhedens leveringsdygtighed ift. disses opfattelser. For at opnå hurtig tværfaglig konsensus, der muliggør effektive indsatser og ydelser, anvender børne- og ungehjemmet en empirisk diskurs. Denne diskurs er kendetegnet ved en fokusering på objektive, målbare og verificerbare data for, at spekulationer og tvivl undgås. Den empiriske diskurs, som er baseret på data og observationer understøttet af målbare fakta, er i øvrigt i overensstemmelse med Social- og boligstyrelsens kvalitetsmodel for socialtilsyn, som foreskriver, at sociale indsatser skal defineres og evalueres gennem målscorening:³

Det er afgørende for kvaliteten i tilbuddet, at der er et klart formål med indsatsen, og at tilbuddets metoder medvirker til at sikre borgernes trivsel og resulterer i den ønskede

³ Udover målscorening af de mål virksomheden skal støtte den unge i at arbejde med, målscore Socialtilsynet børne- og ungehjemmet ift. 7 'kvalitetstemaer' på en skala fra 1-5, hvor de målvurderer ud fra observationer såsom; om de unge er i skole, eller ej, om de indgår i fritidsaktiviteter, og fx om de svarer ja på at opleve nær relation med personalet. Samtidig er hovedparten af de unge som visiteres tilknytningsforstyrrede/ relations-skadede unge, ofte med social angst og som ikke har været i skole/ udenfor deres hjem i mange år.

udvikling for borgerne. Det er derfor væsentligt, at tilbuddet kan redegøre for dets målsætning, målgruppe(r) og metoder (Socialstyrelsen, 2023, p. 8).

I nyere tid har flere forskere dokumenteret en markant øget allokering af ressourcer til måling og kontrol inden for den offentlige sektor, som kan tilskrives en styringslogik baseret på New Public Management (NPM). (Bentzen, 2018, p. 14; Frimann, 2023, p. 64) "Work smarter" er hertil en metafor, Holmgren knytter til NPM, idet Holmgren kritiserer diskursens overbevisning om, at kompleksitet fx kan repareres (fikses) mekanisk.

NPM-styringslogik resulterer ifølge Bentzen i negative konsekvenser såsom overforenkling og overkontrol, der potentielt indsnævrer rammerne for de faglige opfattelser af, hvori den rigtige indsats består, hvilket påvirker kvaliteten af sociale indsatser for de forskellige aktører. Dette skyldes især, at styringen har en tendens til at straffe dem, der udforsker og udfordrer, mens den belønner dem, der lydigt forbliver indenfor disse rammer. (Bentzen, 2018)

Tendens til overforenkling og kontrol er også et fænomen, der observeres i diskursen om generation Z generelt i samfundet. (Qvortrup & Wistoft, 2024 m.fl.) På den ene side åbner denne tendens op for et skærpet fokus på ungdommen, men samtidig risikerer den at stigmatisere noget så komplekst som menneskelige individer, ved fx at reducere dem til ofre.

Socialfaglige medarbejdere manøvrerer således i et komplekst felt i mødet med unge mennesker og mange samarbejdsflader. Samtidig er de indlejrede i samfundsdiskurser og styringslogikker, som reducerer og kontrollerer rammerne for de faglige opfattelser af- og ageren ift. selvsamme sociale indsatser.

Specialet bygger videre på en opgave fra tredje semester om 'det tankefulde kollegiale liv', som teoretisk beskrev betydningen af at etablere, praktisere og kultivere tænkning mellem ledelse og medarbejdere. I daværende opgave belyste jeg dele af Arendts tænkning om menneskets politiske eksistens, tænkemåde, dømmekraft, samt tankeløs ondskab som aktuelle tematikker i kontekst til samfundets institutionaliserede standarder. Her fandt jeg begrebet 'intersubjektiv rationalitet' aktuelt, og pendant til det som Arendt advarer imod, nemlig en politisk skabt virkelighed som et totalitært herredømme. Intersubjektivitet opstår

ifølge Arendt i interaktion med andre, hvor refleksioner opnår gyldighed gennem en forståelse af de standpunkter, der indgår blandt en dialogs parter. Med andre ord opfordrer Arendt til dialoger, hvor vi intersubjektivt kan bryde vaneforestillinger ned, kritisere fællesskabets normer og sætte hinanden fri -til at danne mening. Hermed opstår min interesse for, om der kan skabes rum i organisationen, hvor social kompleksitet kan opfattes og fortolkes på en mere fri, men ansvarlig måde, gennem en åbnende dialog.

I daværende opgave finder jeg tillige, at idéen med tankefuldhed omhandler dannelse, som ifølge Brinkmann er lig med kultivering af tænkning i fællesskab med andre. Med afsæt i et citat af Brinkmann, finder jeg også i dette speciale følgende aktuelt:

”Så længe vi har at gøre med en sammenhæng, hvor personen kan blive verdensvendt, altså vokse ind i verden og lære at tænke bedre og dybere over de sammenhænge, vedkommende er en del af, har vi med dannelsesprocesser at gøre”(Brinkmann, 2022, p. 142). Brinkmann anbefaler brug af tankeeksperimenter som måde at øve kritisk stillingtagen, refleksion og tankefuldhed på.

I dette speciale vil jeg praktisk eksperimentere med at initiere dialoger, der fremmer en dybere, refleksiv og kritisk tilgang til tænkning og skaber rum for tankefuldhed. Dette vil ske igennem udforskning af dialogens og tænkningens potentialer i medarbejdergruppen, særligt i relation til fænomenet 'vilde problemer' inden for det socialfaglige felt. Med denne interesse formulerer jeg følgende problemstilling:

Problemformulering

Hvordan kan jeg, i forbindelse med tankeeksperimenter, initiere åbnende dialoger med rum for tankefuldhed blandt socialfaglige medarbejdere, med henblik på at fremme kultiveret tænkning i organisationen?

Specialets projektdesign og operationalisering af problemformulering

Dette masterprojekt undersøger en praktisering af åbnende dialoger og kollegial tankefuldhed i et socialfagligt felt. Ud fra ovenstående problemformulering fremstilles forskningsspørgsmål, valg af teoretisk ramme, metodevalg, tidsplan og struktur for projektet i oprids.

Forskningsspørgsmål:

Hvad definerer tankefuldhed og kultiveret tænkning? Hvad initierer til åbnende dialoger med rum for tankefuldhed, og hvilke markører angiver en aktualitet af disse? Kan jeg med tankeeksperimenter bibringe til et rum af refleksion og kan dette fremme kultiveret tænkning i organisationen?

Teoretisk ramme som danner grundlag for forskning.

Jeg anvender begreberne dømmekraft og moralsk skelneevne af Solsø til at analysere, åbnende dialoger og kollegial tankefuldhed i praksis.

Med Rosas teori om acceleration og resonans undersøges rum for tankefuldhed og kultiveret tænkning til at forstå, hvordan relation imellem medarbejderne påvirker engagement og dialog, samt om resonans kan spille tilbage med åbning til kultiveret tænkning.

Valg af kvalitativ metode

Undersøgelsesmetoden planlægges med inspiration fra kritisk-utopisk aktionsforskning, hvor især kritik af det eksisterende, samt identificering af utopiske idéer om, hvordan fremtidige samfund kan se ud (ifm. tankeeksperimenter) aktualiseres. Jeg involverer aktivt alle medarbejderne i undersøgelsens forsøg på at fremme åbnende dialoger, kollektiv refleksion og kritisk-, demokratisk tænkning.

I undersøgelsen anvendes 3 tankeeksperimenter, som hentes fra filosofiens verden.

Tankeeksperimenter har spillet en afgørende rolle i udviklingen af vores forståelse af filosofi, videnskab og andre verdensaspekter igennem historien, helt tilbage til de antikke græske filosoffer og op igennem tidens store tænkere.

Jeg anvender et af eksperimenternes data, som jeg har indsamlet med den impressionistiske stil indenfor autoetnografi ifølge Baarts, til opgavens analyseafsnit. (Baarts, 2020)

Specialets opbygning i oprids

1. Introduktion: Tankefuldhed i en mål- og effektorienteret branche
2. Problemfelt: Uddybning af problemfeltet med kritiske perspektiver på eksisterende tilgange og diskurser.
3. Undersøgellesdesign: Præsentation af videnskabsteori, datakilder, metode og etiske overvejelser.
4. Teoretisk ramme: Teorier af Solsø og Rosa til analyse af empiri.
5. Analyse og diskussion: Analyse af empiri og kritisk perspektiv på fund og metoder.
6. Konklusion og perspektivering: Opsummering af fund og implikationer for praksis, samt fremtidig forskning.

Kap.2: Uddybning af problemfelt

I dette kapitel uddybes problemfeltet i relation til eksisterende forskning. Her argumenteres først for, hvordan visse diskurser på paradoksal vis kan komplicere sociale problemer og indsætter i et forsøg på reduktiv forståelse i et socialpolitisk magtspil. Dernæst gives et indblik i fænomenet 'wicked problems', med en kritisk forståelse af begrebet.

Tendenser til overforenkling og kontrol af diskursen om generation Z

Tendensen til overforenkling og kontrol er et fænomen, der blandt andet observeres i diskursen om samfundets unge. I det følgende argumenteres for, hvordan dette på den ene side åbner op for et skærpet fokus på ungdommen, men samtidig risikeres en stigmatisering af noget så komplekst som menneskelige individer, ved at reducere dem til ungdomsmistrivsel.

Den offentlige debat om unges mistrivsel har været intens i Danmark i de seneste år. (Hansen, 2023; Lund-Nielsen, 2022; Sandø, 2024) Forskere, politikere og samfundsaktører diskuterer årsager og skyld, samt hvordan man bedst kan løse ungdommens udfordringer. Blandt de fremtrædende årsagsforklaringer er brugen af skærme, sociale medier og uddannelsessystemet, ligesom mange også mener, at påbud, præstationskrav og idealer

spiller en væsentlig rolle. Hjortkær analyserer fx mistrivsel blandt unge i Danmark igennem en kulturkritisk linse, hvor han fokuserer på skam som et centralt forklarende element for deres liv. (Hjortkær, 2024) Diskurs om ungdommens mistrivsel bringes tillige frem i artikler og bøger om det samfundsaktuelle fænomen *Wicked problems*. (Ballan, 2024; Bukdahl, 2023, p. 13) Visse forskere påpeger dog, at det er nødvendigt at udvise forsigtighed ved generaliseringer om en hel generation, idet diskursen omkring generation Z som 'snefnug', '12-talspiger' og 'curlingbørn' anses for at være unuanceret. (Andersen, 2024; Lønstrup, 2023; Qvortrup & Wistoft, 2024) Andre sætter spørgsmålstegn ved hele debattens legitimitet. I denne sammenhæng undersøger Qvortrup og Wistoft det fænomen, de betegner som 'den offentlige sandhed'. (Qvortrup & Wistoft, 2024, p. 15) Deres tese er, at denne "sandhed" om unges mistrivsel stammer fra en videnskabelig undersøgelse, som blev gengivet både ukritisk og stærkt forenklet af et landsdækkende medie og som, på grund af tilfældige omstændigheder, udviklede sig til en mediasandhed. Qvortrup og Wistoft afviser ikke, at der findes mistrivsel blandt unge, men kritiserer tendensen til måder at anskue mistrivsel og ungdom på, som fordrejer billedet af mistrivslens udbredelse og samtidig fastlåser unge i en ond diskursspiral af offergørelse. (Qvortrup & Wistoft, 2024, pp. 155-167)

At bestemme diskurser handler ifølge Fogsgaard, inspireret af Foucault, om magt. (Fogsgaard, 2014, pp. 16-41) Magt udspiller sig i kampe om at kontrollere de diskurser, som skaber og former menneskers konstruktion af virkeligheden, de værdier og holdninger som vi har og dertil tendenser for måder at være til- og være sammen på. Diskurser og tendenser kan både opstå og udvikles igennem kultur og i kulturelle institutioner, som vi vil se nærmere på i det følgende.

Tendenser til overforenkling og kontrol -af sociale indsatser

Flere forskere har observeret en betydelig stigning i brugen af ressourcer til måling og kontrol i den offentlige sektor. (Bentzen, 2018, p. 14; Frimann, 2023, p. 64; Holmgren, 2018, p. 20; Solsø, 2024, p. 23) Denne tendens fremhæves som følge af en dominerende styringslogik i den offentlige sektor i Danmark siden begyndelsen af 1980'ernes indførelse af New Public Management (NPM). NPM fokuserer på økonomistyringsprincipper som optimering, effektivisering, mål- og resultatstyring, dokumentation og kontrol. Formålet med indførelsen

af NPM var at modernisere den offentlige sektor med mindre bureaukrati, øget effektivitet og forbedret tjenesteudbud til borgerne. (Linder, 2018) Derfor blev der indført markedsbaserede principper i den offentlige administrations styringslogik, hvilket førte til udviklingen af ledelses- og organiseringsformer med øget top-down approach og systematisk fokus på vækst, optimering og performance. I dag kritiserer forskere denne fortsat aktuelle styringslogik for at medføre en ny form for bureaukratisering, hvor kontrolmekanismerne er blevet så omfattende, at det har resulteret i en række uheldige følgevirkninger, som ifølge Bentzen er så typiske, at de har fået specifikke betegnelser og metaforer til at beskrive deres karakteristika. (Bentzen, 2018, p. kap.1; Frimann, 2023, p. 65)

Den offentlige sektors styringslogik ledsages af flere dilemmaer/ overvejelser, som børne- og ungehjemmet også står overfor, blandt andet i forbindelse med visitation af borgere med komplekse problemstillinger, samt i forbindelse med pointscorening ved sociatilsyn. Her angives fire eksempler på tendenser, der opstår som konsekvens af den nuværende styringslogik i den offentlige sektor.

1. **Mushrooming:** Bentzen påpeger en tendens til at supplere med fortsat flere og mere nuancerede mål, som ukontrollabelt vokser sig til stadig mere komplekse og ressourcekrævende systemer. Metaforen "mushrooming" (som er en betegnelse for svampesporer) beskriver, hvordan kontrollen kan vokse sig så omfattende, at overblikket til sidst går tabt (Bentzen, 2018, pp. 14-16)
2. **Målfiksering eller tunnelsyn:** En anden tendens er, at mål og resultater forenkles med risiko for målfiksering eller tunnelsyn, hvilket betyder, at ledere og medarbejdere tvinges til at fokusere på det der måles fremfor det, der er fagligt forsvarligt.
3. **Creaming og Gaming:** Metaforen "creaming" beskriver, hvordan styringsredskaber ansporer et øget fokus på borgere, som er lettest at demonstrere resultater med, og som derfor visiteres eller vælges fremfor andre. Bentzen beskriver i tråd hermed også den utilsigtede effekt af "gaming", hvor målene bevidst sættes lavt for at sikre, at man lever op til dem.
4. **Benchmarking af "best practice":** En tendens som følgevirkning er, at styring lægger op til konkurrence gennem benchmarking af "best practice", hvilket kan modarbejde tværgående samarbejde og vidensdeling.

Disse eksempler illustrerer, hvordan NPM's styringslogik kan resultere i negative konsekvenser, der kan påvirke kvaliteten af sociale indsatser og samarbejdet mellem forskellige aktører i den offentlige sektor. Dette kan desuden medføre en teknokratisk- og løsningsorienteret tilgang, frem for vægtning af fundamentale demokratiske principper om fælles dialog og refleksion -særligt i komplekse situationer. Bentzen advarer således:

"Hvis styringen belønner den, der lydigt bliver indenfor en snæver ramme, og straffer den, der afprøver og udfordrer rammen -ja, så vil jorden alt andet lige være mindre gødet for, at innovation kan spire" (Bentzen, 2018, p. 17).

Topstyre, ekspertviden og måbende tåber

Holmgren skildrer i tråd med ovenstående, hvordan der i Danmark er et nuværende administrativt totalitært styre, hvor alle følger regler, besvarer skemaer, og smileys, der skaber en illusion af orden og dog uden at være et egentligt diktatur. Han definerer dette som et "totalitært administrativt regime" præget af New Public Management (NPM) og som en form for regnearkstyranni, hvor modeller prioriteres over proces-tænkning. (Holmgren, 2018, pp. 22-42) Ifølge Holmgren er vi i samfundet gået fra at have fokus på kvalitet til fokus på kvantitet med *vanvittige*⁴ administrative beslutninger og meningsløse målinger. Holmgren påpeger at: *"Topledelsen ved bedst og sender det ene direktiv efter det andet ned til de måbende tåber"* (Holmgren, 2018, p. 94).

Lederes slagord om at sikre kvalitet, effektivitet og professionalisering betragter Holmgren som ren selvmodsigelse for så vidt, at man kun kan sikre kvantitative størrelser i form af det, der kan måles, vejes og registreres. Her gør Holmgren det klart, at kvantitative størrelser ikke i sig selv udtrykker noget om kvalitet, hvormed visionen om at 'sikre' det kvalitative er absurd. Tidens aktuelle "Work smarter" er det nye mantra i det, som Holmgren kalder et misforstået håb om et tusindårsrige, hvor alt bliver godt. Holmgren forklarer, at når et sådan håb kobles til den ansvarlighedsfølelse, som han oplever, at mange ledere har, kan de foranlediges til at tro, at de i en fart kan komme med hurtige løsninger på komplekse problemstillinger. Til dette svarer Holmgren: *"Start langsomt og sæt derefter tempoet ned"* (Holmgren, 2018, p. 31).

⁴ Holmgren benytter ordet "vanvittig" pga. reference til bogen: The absurdity of bureaucracy af Nina Holm Vohnsen.

Ligeså er det ifølge Holmgren absurd, når der foranlediges til at tro, at komplekse organisatoriske og mellemmenneskelige problemer, magtforhold, spændinger og kløfter mellem intentioner kan repareres, som var det en cykel. (Ibid. p. 32)

Holmgren argumenterer for en ledelsesform, der søger fællesskabets stemme og undgår det, han betegner som den patriarkalske arv. (Holmgren, 2018, p. 18) Med patriarkalsk mener Holmgren den regering, styrelse, topchef, ekspert mv., som mener at vide bedst og selv leverer alle svar. Han understreger vigtigheden af at give plads til alle stemmer på arbejdspladsen, så det ikke alene bliver muligt at ytre sig men, at man reelt kan udtrykke sine sande meninger (Ibid. p. 19). Holmgren mener, at ledere må erkende, at de ikke besidder alle svar, men snarere spørgsmål og på trods heraf alligevel er nødt til at træffe beslutninger på et ufuldstændigt grundlag. Det er ifølge Holmgren umuligt at træffe "rigtige" beslutninger, hvorfor man i stedet må handle i overensstemmelse med sine værdier (Ibid. p. 53).

Han argumenterer i forlængelse her for, at der regelmæssigt bør etableres koordinerende processer, hvor medarbejderne får mulighed for at blive hørt og bidrage til kvalificeringen af beslutninger, og understreger, at der ikke findes en fast drejebog for ledelse; i stedet bør ledelsesprocesser skabes og styres gennem sympati, nysgerrighed, eksperimenter og improvisation (Ibid. p. 26, 54).

Ligesom Holmgren påpeger fejlslagne tendenser til at tro, at topledelsen ved bedst, argumenterer Bukdahl for, at kun problemer i den forudsigelige verden kan løses gennem lovgivning, manualer, top-down-styring og ved at inddrage eksperter. (Bukdahl, 2023, pp. 87-93) Bukdahl mener, at der i den uforudsigelige verden er brug for noget andet, hvilket vi i dette speciale vil se nærmere på.

Problemer i vildskab

Overordnet set kan man ifølge INVI (Institut for vilde problemer) sige, at når et problem ikke har en enkel løsning og når kompleksiteten er så høj, at det faktisk er lidt vildt, så er der tale om fænomenet 'vilde problemer'. (Nielsen, 2023)

Det engelske begreb "Wicked problems" er i Danmark blevet kritiseret for sin ikke helt så dækkende oversættelse til "Vilde problemer" (Nielsen, 2023). På engelsk har "Wicked" flere

betydninger og værdimæssige nuancer, der spænder fra "wrong" og "bad" til "excellent", hvilket i sig selv afspejler en vis grad af den kompleksitet, som ordet formidler. Den danske oversættelse til "vild"/ "vilde" har dog også konnotationer såsom: fremmed, frit og voldsomt, uhæmmet, letfærdig, barbarisk, anseelig, dygtig, fortrinlig, prægtig, flot mv. (Dahlerup, 1881) Begrebet "Wicked problems" blev oprindeligt introduceret af forskerne Rittel og Webber på et seminar i 1967 og blev yderligere udviklet som et fænomen i deres artikel fra 1973, "*Dilemmas in a general theory of planning*" (Ballan, 2024, pp. 10-11). Artiklen, der skabte sondringen mellem "Wicked problems" og "Tame problems" og oprindeligt omhandlede byplanlægning, opnåede international anerkendelse. Udbredelsen af begrebet var ikke kun geografisk, men også i forståelsen af dets betydningsfulde egenskaber, som blandt andet også fandt relevans i forbindelse med social kompleksitet.⁵

Hermed præsenteres begrebet 'Vilde problemer' som et aktuelt fænomen i samfundet i dag. Kongsgaard peger på hvordan NPM -rationaler, som stærke kræfter har forsøgt at 'tæmme' problemer indenfor velfærdssektoren, men som ironisk nok har resulteret i, at disse blev endnu mere vilde som konsekvens: "*... tendens mod at tæmme problemerne tilførte i virkeligheden problemerne yderligere kompleksitet og flyttede dem derfor over mod at være mere vilde...*" (Kongsgaard, 2022, p. 62).

Kongsgaard mener, at vilde problemer kalder på kreativitet men, at dette ikke er ensbetydende med fri leg. Han pointerer, at den faglige frihed ikke er ensbetydende med en individuel frihed til at gøre som man synes i frontlinjearbejdet, men bør bruges kritisk reflektivt mellem kollegaer og fagfæller: "*Som borgere har vi brug for, at velfærdsansatte tænker sig om sammen*" (Kongsgaard, 2022, p. 9).

Henderson og Gronholm bruger Rittel og Webbers definition af Wicked problems til at beskrive kompleksiteten ved fænomenet 'stigmatisering' indenfor det mentale sundhedsrelaterede felt. (Henderson, 2018, p. 8) De fremhæver følgende kendetegn ved vilde problemer:

⁵ Ifølge Mellon er 'supervilde problemer' eller 'super wicked problems' nu også blevet et anvendt begreb til at beskrive endnu vildere problemer, hvor fx en deadline for at løse disse nærmest er passeret (fx klimakrise). (Ballan, 2024, p. 15)

- Vanskeligt at definere: Ingen enkelt definition favner alle aspekter af problemet.
- Umulig at løse fuldstændigt: Ingen endelig løsning og indsatser for at adressere problemet kan føre til uforudsete konsekvenser.
- Forbundet med værdiladede vurderinger: Løsninger er ofte baseret på subjektive vurderinger og kan være genstand for diskussion.

Henderson og Gronholm opfordrer til at turde redefinere komplekse problemer (i artiklen stigmatisering) og derved skabe mulighed for at adressere en bredere vifte af interventioner, der fx også omfatter strukturelle niveauinterventioner såsom lovgivning, politikker mv.:

...there is value in reformulation of the problem of stigma, for example, to encourage a broader range of interventions than those studied to date, to include structural level interventions in multiple service sectors rather than just health care

(Henderson, 2018, p. 8)

Ved således at forholde sig kritisk til selve forståelsen af et komplekst problem kan dette ifølge Henderson og Gronholm betragtes som vejen mod ”wicked opportunities” i stedet.

Kap. 3 Undersøgellesdesign

Dette kapitel præsenterer undersøgelsesdesignets videnskabsteori, datakilder og metode, samt etiske overvejelser. Vi vil undersøge, hvordan vi kan anvende en kvalitativ metode til at indsamle og analysere data, der belyser problemfeltet.

Videnskabsteoretisk forståelsesramme

Ifølge Egholm interesserer videnskabsteori sig for de overordnede betragtninger eller metateorier om centrale spørgsmål vedrørende væren, viden og handling, som er implicite i de konkrete teorier og tanker, vi gør os om verden. (Egholm, 2014, p. 12) Ud fra denne forståelse vil mit valg af videnskabsteoretiske ståsteder påvirke hele undersøgelsens tilgang,

fra forståelse af eksistens/ virkelighed (ontologi) og opnåelse af viden (epistemologi) til de anvendte metoder (metodologi) i dette speciale, men også i praksis generelt.

Jeg vil i det følgende præsentere opgavens videnskabsteoretiske orientering ud fra kritisk teori og hvordan jeg kombinerer dette med et kompleksitetsperspektiv. Ved at kombinere disse kan jeg opnå dybere forståelse af komplekse sociale konstruktioner og kulturelle fænomener, hvilket kan give en mere nuanceret indsigt, og bidrage til at besvare problemformuleringen.

Kritisk teori udsprang af institut for socialforskning i Frankfurt am Main i Tyskland

(Frankfurterskolen) i begyndelsen af det 20. århundrede med nogle af kontinentalfilosofiens største navne, såsom (1. gen. :) Horkheimer, Adorno, Marcuse (2. gen. :) Habermas og (3. gen. :) Honneth mfl. (Sørensen, 2012, pp. 245-287) I dag taler man også om en 4. generation med blandt andre Hartmut Rosa og hans begreber om acceleration og fremmedgørelse. (lex, 2024; Rosa, 2021) Kritisk teori er et teoretisk rammeværk, som står i bevidst opposition til eksisterende sociale uretfærdigheder og som også har fokus på diskurs og magt i dets registrering af den sociale virkelighed. (Sørensen, 2012) Kritisk teori er desuden kendetegnet ved dets eksplicit emanciperende dagsorden og fokus på at bidrage til en realisering af samfundet som *det bør være*. (Böwadt, 2017, p. 92; Sørensen, 2012, pp. 245-287)

Opgavens problemformulering og sigte, valg af teori (Rosa) og metodologiske tilgang (kritisk-utopisk aktionsforskning) tænkes i forlængelse af dette, samt i forlængelse af kritisk teoris sigte mod at realisere et fornuftigt samfund. Ifølge Sørensen forstås begrebet fornuft som en kritisk sans i forhold til den givne verden, hvormed jeg finder relevans til dette speciales formulering om et sigte mod det tankefulde menneske, som samtidig efterstræber at være i ”konkret kontakt med en kompleks virkelighed” (citeret fra indledningen).

Dette binder en sløjfe om opgavens stræben efter at forstå og initiere mod et bedre samfund og forbedre sociale processer, idet jeg tror på, at opgaven også selv vil kunne bidrage til konteksten den har øje på. Håbet er at finde ved Sociolog Oskar Negt, som formulerer vejen til nye alternativer som et muldvarpearbejde:

Alternativerne til det bestående samfund er aldrig abstrakte og globale modeludkast. Det er derimod et muldvarpearbejde, der frembringer det historisk

virkningsfulde nye. Der flyttes ingen bjerge, men der opstår talrige muldvarpeskud, der en skønne dag måske forbinder sig til en helt ny samfundsmæssig struktur (Negt, 1997, p. 31)

Dette betyder, at jeg kan være åben for tanken om, at uønskede forhold, som ellers virker uomgængelige, faktisk kan forandres.

Dette masterprojekt anskues tillige ud fra et kompleksitetsperspektiv, hvilket vender (refokuserer) min opmærksomhed mod en mere nuanceret forståelse af organisationer som dynamiske og uforudsigelige systemer. (Solsø, 2024, p. 88; Stegeager, 2014) Ifølge Stegeager og Willert forankres kompleksitetsperspektivet i principper fra kompleksitetsteori, der har sin oprindelse i naturvidenskaben, men som har leveret tankeværktøjer til både samfunds- og kulturanalyse samt organisationsforståelse.

Stegeager og Willert betragter denne tilgang som et opgør med forestillingen om, at verden kan forstås i henhold til linearitetsbaseret determinisme. I stedet for at betragte organisationer som statiske enheder med faste strukturer, anerkender kompleksitetsteorien, at de er i konstant bevægelse og udvikling.

Stegeager og Willert pointerer dette med følgende citat af Levy 1992:7-8:

A complex system is one whose component parts interact with sufficient intricacy that they cannot be predicted by standard linear equations; so many variables are at work in the system that its overall behaviour can only be understood as an emergent consequence of the holistic sum of all the myriad behaviours embedded within (Stegeager, 2014, p. 14).

Undersøgelsens aktualisering af kompleksitetsperspektivet er således erkendelsen af, at forandring er en emergent proces, der opstår gennem interaktioner mellem organisationens medlemmer og deres omgivelser. Det betyder også, at jeg i aktionsforskningen er bevidst om, at forandringer ikke kan planlægges eller kontrolleres fra start til slut men, at de udvikler sig på ubestemt vis mellem forskellige faktorer. Ud fra et kompleksitetsperspektiv vil jeg således ikke

kunne styre eller lede processen, men i stedet inspirere gennem forsøgsvis udpegning af fælles, fremadrettede bevægelsesfokus (jf. Kritisk-utopisk aktionsforskning om utopi). I en optisk linse af kompleksitetsteori tilbyder Stegeager og Willert desuden en nyfortolkning af den ellers forældede organisationsforståelse og forandringsmodel udviklet af Lewin, som de mener er blevet misfortolket. De påpeger især Lewins begreb om fastfrysning, som ikke skal forstås som om, at noget stoppes, men at fastfrysning menes som en opstået reflektiv distance, hvorved der opstår en øget bevidsthed om egne og andres handlinger og handlemuligheder. (Stegeager, 2014, p. 11) Denne fortolkning er central for masterprojektets idé om tankeeksperimenter, som netop fokuserer på at bringe gruppen på reflektiv afstand af de aktuelle (og overforenklede) komplekse begivenhedsforløb af sociale indsatser de befinder sig i. Dette perspektiv understreger også valg af inspiration i kritisk-utopisk aktionsforskning, der anerkender uforudsigeligheden og fremmer kollektiv refleksion.

Valg af datakilder

Jeg anvender tankeeksperimenter til at undersøge, hvordan dialog og tankefuldhed blandt medarbejdere adresserer opgavens problemstilling. Tankeeksperimenterne hentes med afsæt i Baron og i Brinkmanns refleksioner om- og vej mod tankefuldhed, hvilket præsenteres nedenfor sammen med en kort introduktion af de tre tankeeksperimenter. Efterfølgende beskrives, hvordan jeg finder inspiration i kritisk-utopisk aktionsforskning som redskab til at initiere potentielt åbnende dialoger med rum for tankefuldhed, hvormed besvarelse på problemformuleringens 'hvordan' imødekommes.

Tankeeksperimenter

Filosofiske tankeeksperimenter er hypotetiske scenarier, der bruges til at udforske teoretiske spørgsmål, morale og beslutningstagning. Baron fremhæver tankeeksperimenter som redskab til diskussioner om etik og teknologisk innovation, ligesom de tjener til at udfordre etablerede normer, reflektere over handlinger og opdage nye perspektiver. (Baron, 2014, pp. 97-123) Ifølge Baron består tankeeksperimenter af kognitive øvelser, der udforsker konsekvenserne af visse præmisser, som ikke umiddelbart kan afprøves i den virkelige verden. Gennem historien er filosofiske tankeeksperimenter blevet formuleret af mange forskellige filosoffer og tænkere og oprindeligt i form af argumenter. Baron mener dog, at

tankeeksperimenter der tager form som fortællinger, er mere velegnede til fx etiske dilemmaer, hvor konteksten er afgørende for en dybere forståelse af problemet. Baron påpeger, at tankeeksperimenter har en 'hvad-nu-hvis '-karakter, der frigør dem fra aktuelle realiteter. Samtidig finder baron de tankeeksperimenter bedst egnede, hvor de fleste parametre holdes konstante i forhold til den virkelige verden, og hvor der introduceres relativt få nyskabelser undervejs.

Tankeeksperimenter er relevante for denne opgave ud fra det generelle dannelsesaspekt, som både Brinkmann og Baron påpeger, men også idet de besidder flere karakteristika, der gør dem sammenlignelige med fænomenet 'wicked problems'. For det første indebærer de komplekse etiske overvejelser uden entydige svar. For det andet involverer de en mangfoldighed af perspektiver og moralske vurderinger. For det tredje er de unikke og kontekstafhængige. Endelig skaber de usikkerhed og uforudsigelighed i forsøget på at finde en løsning.

Dette masterprojekts undersøgelse anvender tre filosofiske tankeeksperimenter:

1. Platons hulelignelse
2. Børnehjemmet
3. Uvidenhedens slør

Tankeeksperimenterne er udvalgt ud fra kriterierne ifølge Baron og i forhold til, at de skulle være relaterbare til medarbejdernes praksis og derfor også gerne udfordre ift. etiske dilemmaer. I det følgende skildres tankeeksperimenterne og deres potentialer til tankefuldhed.

Platons hulelignelse beskriver fanger i en mørk hule, der kun ser skygger på en væg, uvidende om, at skyggerne er refleksioner af virkelige objekter udenfor. En fange frigives, opdager den virkelige verden og forsøger at overbevise de andre om dens eksistens. Lignelsen illustrerer, hvordan vores opfattelser kan være begrænsede og opfordrer til nuanceret tænkning og dybere forståelse af virkeligheden.

Tankeeksperimentet **Børnehjemmet** er af ukendt oprindelse. Konceptet er i et fattigt land, hvor du er eneste vidne til et bankrøveri, hvor 100.000 euro bliver stjålet. Senere opdager du, at pengene er givet til et børnehjem, der mangler mad, tøj, medicin og skolegang. Dette dilemma fremmer tankefuldhed ved at tvinge os til at overveje moralen og konsekvenserne af lovovertrædelser versus akutte behov for de mest sårbare.

John Rawls' tankeeksperiment "**Uvidenhedens slør**" går ud på at forestille sig, at man står bag et slør af uvidenhed om sin egen position i samfundet (køn, race, økonomisk status), når man fastlægger principperne for retfærdighed. Dette eksperiment har potentiale til at fremme tankefuldhed ved at tilskynde til refleksion over retfærdighed og moral på en måde, der fremstår fri for personlige interesser.

Tankefuldhed

Tankeeksperimenterne er valgt som en metode til at initiere tankefuldhed, et begreb der er centralt i problemformuleringen og som her forklares ifølge Brinkmann. (Brinkmann, 2022) Brinkmann hævder, at vi som moderne mennesker i egentlig forstand ikke tænker så meget. (Ibid. p. 27) Denne påstand understøttes af Heideggers socialfilosofiske kritik og analyse af en tænkningssglemsel i den vestlige kulturhistorie. (Brinkmann, 2022, p. 18; Heidegger, 2012) Brinkmann retter med dette et samfundskritisk blik mod en dominerende instrumentel tænkeform, der fokuserer på effektivitet, evidens og økonomisk udbytte. Denne form for tænkning fremmer det, Brinkmann betegner som problemløsende tænkning. Brinkmann skelner imellem 'problemløsende tænkning' og det, han betegner som 'meningsdannende tænkning.' (Brinkmann, 2022, p. 36) Problemløsende tænkning er ifølge Brinkmann en færdighed, der læres allerede i barndommen, og som børn kan blive særdeles dygtige til, f.eks. i forbindelse med skak eller matematik. Brinkmann argumenterer dog for, at meningsdannende tænkning bør rangordnes højere, da denne ikke blot handler om intelligens, mønstergenkendelse og evnen til hurtigt at finde et facit, men om livserfaring, dybde, modenhed og dømmekraft, samt evnen til at skabe mening indenfor områder, hvor der ikke findes et entydigt korrekt svar. Denne mere eksistentielt orienterede form for tænkning,

som Brinkmann også kalder for tankefuldhed, beskrives af Brinkmann som værende under pres i samfundet i dag.

Ifølge Brinkmann har vores travle verden, fyldt med distraktioner, brug for øvelser i tankefuldhed, og han trækker på filosofiens tradition for tankeeksperimenter. For Brinkmann er målet nemlig ikke blot en accept af verden, men en kritisk stillingtagen og refleksion, hvor tankeeksperimentet forener logik og fornuft med fantasi. Brinkmann mener, at dette kan stimulere den kritiske sans overfor politiske problemer og diskussioner. Ligesom det med et verdensvendt perspektiv kan lære os at tænke dybere og mere nuanceret over de sammenhænge, vi indgår i. Dette betegner Brinkmann også som dannelsesprocesser og tilføjer: *"Ved for en stund at tænke dybere over de evige spørgsmål kan et menneske vende tilbage til det konkrete og lokale på en mere informeret måde"* (Brinkmann, 2022, p. 143).

Kritisk-utopisk aktionsforskning

Den empiriske del af undersøgelsen er inspireret af kritisk-utopisk aktionsforskning, der udspringer af den bredere tradition indenfor aktionsforskning. (Nielsen; Nielsen, 2020, pp. 137-167) Ifølge Nielsen og Nielsen opstod aktionsforskning som forskningspraksis i USA og England efter 2. verdenskrig, hvor Lewin argumenterede for, at relevant viden først kan skabes i praksisfeltet med forskere i tæt samarbejde med praktikere. Lewin så ifølge Nielsen og Nielsen en sammenhæng mellem problemer i den samfundsmæssige demokratiske kultur og samfundsvidenskabens metodologiske distancerede eller ligefrem autoritære relation til sin forskningsgenstand. Derfor insisterede han -og de fleste former for aktionsforskning fortsat i dag- på, at videnskab bør findes som delt erkendelse mellem forskere og praktikere. Pointen fra Lewin ifølge Nielsen og Nielsen var, at viden med relevans for samfundsforandringer kun kan udvikles med praktiske eksperimenter og projekter, som ikke alene udfordrer til deltagelse men også til ansvarliggørelse. En således myndiggørelse, som Nielsen og Nielsen hertil udleder, passer ind i dette speciales sigte om en myndighed til demokratisk deltagelse både blandt medarbejderne som subjekter, i medarbejdergruppens fællesskab (intersubjektivt) og for så vidt også for organisationens ansvarsdel i samfundets offentlige sektor generelt.

Nielsen og Nielsen argumenterer for, at selvom Lewins idé om aktionsforskning ikke er en mulig model i dag,⁶ kan aktionsforskning med fordel videreføres til kritisk-utopisk aktionsforskning.

Jungk anses som en af de førende og vigtigste inspirationskilder inden for kritisk-utopisk aktionsforskning i dag. (Nielsen; Nielsen, 2005) Hans metodiske tilgang i praksis hjælper med at transcendere fremmedgørelse og udemokratisk udvikling, og tilbyder et alternativ til ekspertstyrede samfundsforandringer. Udover Jungk (og som nævnes i dette speciale) er også Negt, Bloch, Nielsen og Nielsen centrale figurer indenfor kritisk-utopisk aktionsforskning. (Bloch, 1995; Negt, 1997)

Nielsen og Nielsens argumenterer i deres artikel for, at kritisk utopisk aktionsforskning kan skabe situationer, som både er mulige dannelsesrum (i dette speciale angående medarbejderne) og undersøgelsesrum for forskning. (Nielsen; Nielsen, 2005, pp. 155-179) Nielsen og Nielsen påpeger her som betingelse for forskning (og for myndighedssigtet) at emnet/ problemfeltet er 'alment anliggende'. Det vil sige, at det skal ligge i aktionsforskningens opfordringsstruktur, at der altid orienteres mod det almene i det særlige, hvilket ifølge Nielsen og Nielsen adskiller forskningen fra diverse konsulent- og managementaktiviteter (som ikke nødvendigvis sigter mod almengyldighed). Nielsen og Nielsen formulerer desuden følgende forskrift, som jeg har opsummeret, for kritisk-utopisk aktionsforskning:

- Den aktionsforskningsmæssige tilgang må undersøge holdninger '*in actu*' som momenter i en konkret livssammenhæng, der tager form, udvikles og dermed bliver et dannelsesspørgsmål.
- Deltagerne skal inddrages i tema/ problemformuleringens horisont, idet motivationen skal være substantiel ønskelig.
- Det skal gøres til en del af projektet, at deltagerne selv drøfter forholdet mellem det ønskelige og det 'almene' (kritiserede) nutidsbillede.

⁶ Idet Nielsen og Nielsen påpeger, at aktionsforskning leverer sociale lovmæssigheder. Se dog afsnit: Videnskabsteoretisk forståelsesramme, hvor Stegeager og Willert tilbyder nyfortolkning af det, som de betragter som fejltolkning af Lewins arbejde.

Med inspiration i Jungk inddeler Nielsen og Nielsen aktionsforskningen i tre skridt:

(ibid., pp.158)

1. Fremtidsværksted
2. Forskningsværksted
3. Offentligt arrangement

I fremtidsværkstedet deltager alle på lige fod. Her formuleres frit tanker, idéer og ønsker til fremtidsudviklingen gennem tre faser: Kritik, utopi og virkeliggørelse. Værkstedsarbejdet rummer en opfordringsstruktur med regler, som fx ikke tillader abstraktion men kun afsæt i fælles livsanliggender og konkrete livsudkast.

I forskningsværkstedet underkastes fremtidsudkastene systematisk gennemarbejdning og vurdering med fagfolk/ forskere. De utopiske idéer skal være udgangspunkt og perspektiv for- og henimod en konkretisering af det utopiske.

Det offentlige arrangement er en offentlig diskussion om det, som deltagerne er blevet enige om. Nielsen og Nielsen argumenterer for, at selvom deltagerne kan være nået til enighed om bestemte idéer og initiativer, er det ikke nødvendigvis sikkert, at det er rigtigt at søge dem virkeliggjort (-en form for demokratisering).

Forskningsmetoden i denne opgave finder inspiration i kritisk-utopisk aktionsforskning, idet jeg med et forløb af tankeeksperimenter (som et fremtidsværksted) søger at fremme tankefulde dialogiske frirum, hvor alle tænker frit ifm. kritik, utopi og forestillet virkeliggørelse.

Ligesom den kritisk-utopiske orientering har tankeeksperimenterne en legende, eksperimenterende karakter, med klangbund i en nysgerrig og lyttende atmosfære.

Dette både til udfoldelse af social forestillingsevne/ ønsketænkning (utopisk horisont) i mødet med tankeeksperimenternes karakter af wicked problems (-som er det kritiske afsæt) og mod aktualiseret myndiggørelse for så vidt, at medarbejderne er ansvarligt frie til deltagelse i det fælles, alment anliggende.

I denne opgaves empiriske undersøgelse tager deltagerne så vidt muligt (efter opfordring) afsæt i fælles livsanliggender som borgere i et samfund (især tankeeksperiment 1&3) og som socialpædagogiske medarbejdere (især tankeeksperiment 2).

Jeg vælger desuden inspiration i kritisk-utopisk aktionsforskning ud fra problemstillingens opfattelse af vilde problemer og kritik af eksisterende reduktionistiske tilgange og diskurs, med interesse for, hvorvidt disse kan gribes an med en ikke-instrumentel handlingsorientering.

Følgende model er lavet ud fra principperne i kritisk-utopisk aktionsforskning. Modellen er anvendt som støttende til iterative cyklusser af tilrettelæggelse, gennemførelse og refleksion i og imellem de tre tankeeksperimententer.

Anvendt model:

A. Identifikation af tankeeksperiment

Udvalg af 3 tankeeksperimententer, der er relevante for organisationens fagområde.

B. Tilrettelæggelse og formalisering

1. Ud fra principperne for fremtidsværkstedet. Dvs. At jeg introducerer og inviterer til et samfundskritisk blik med kort dialog herom. Dernæst tankeeksperimententerne og deres relevans for gruppen ift. opgavens problemformulering. Jeg inddrager medarbejderne i opgavens sigte med eksperimententerne, samt åbner op for dialog om horisonter og utopi, for at bidrage til en mere nuanceret refleksiv agens og fremme af fælles afsæt.
2. Jeg er opmærksom på at skabe en tryk og åben atmosfære.
3. Ift. formaliseringen præsenterer jeg mig selv som facilitator af diskussionerne. Jeg gør opmærksomhed på fortrolighed og indhenter mundtligt samtykke ang. video- og lydoptagelse til transskription.

Jeg gør opmærksom på, at alle er på lige fod (ingen er ekspert) og alle bør involveres.

Jeg opfordrer alle til at undgå at formulere sig i abstraktion -kun konkrete livsudkast.

C. Gennemførelse

Tankeeksperimententerne udføres, hvor medarbejderne udfordrer hinandens perspektiver.

Jeg er observerende på temaer i diskussionerne og hvordan medarbejderne interagerer.

Jeg er deltagende, men opmærksom på min dobbelte rolle, som leder og forsker.

D. Databehandling

Med inspiration til forskningsværkstedet bearbejdes og vurderes tankeeksperimenternes udkast analytisk.

1. Autoetnografi til indhentning af datamateriale
2. Refleksion -egen og dialogisk samtalefeedback med deltagerne
3. Justering består i inddragelse og erklæring overfor medarbejdergruppen om, hvad sidste sessions tankeeksperiment gav af data og hvorledes vi tænker videre herfra med næste sessions tankeeksperiment og 'utopiske horisonter.'

Ved at strukturere undersøgelsen på denne måde, kombineres aktionsforskningens iterative og refleksive natur med dybere filosofisk undersøgelse, hvilket kan fremme en mere åben og kritisk dialog i medarbejdergruppen.

Den primære afgrænsning fra kritisk-utopisk aktionsforskning ses ved, at denne opgaves undersøgelse ikke -i opgavens egenart- skal 'vende tilbage til hverdagen' og indtage det tredje skridt i kritisk-utopisk aktionsforskning, som er et offentligt arrangement med sigte på, at sikre samfundsmæssig forpligtelse.

Ikke desto mindre vil jeg ifølge et kompleksitetsperspektiv antage, at undersøgelsen potentielt vil skabe påvirkning i medarbejdernes tankesæt som, ude af min kontrol, kan skabe afsæt for andet og mere. -Både i det daglige socialpædagogiske arbejde og i livet som samfundsborger generelt.

Dataindsamlingsmetode

Autoetnografi

Det empiriske datamateriale hentes og analyseres med den impressionistiske stil indenfor autoetnografi ifølge Baarts. (Baarts, 2020) Ifølge Baarts forsøger impressionisme at fastfryse en scene i et bestemt øjeblik, som i denne undersøgelse udvælges og ordnes ud fra opståede hændelsesbrud, som jeg finder specielt bemærkelsesværdige ifm. tankeeksperimenterne.

Den autoetnografiske forskningsmetode bruges til at belyse de situationer som opstår, hvilket ifølge Baarts også har til hensigt, at "vække sit publikum" (Baarts, 2020, p. 213). Ved i en førstepersonsfortælling at fokusere på at gengive feltarbejdet så levende og præcist som

muligt, kan 'opmærksomheden vækkes' på områder, som via andre metoder kan være sværere at indfange. Den autoetnografiske metode indeholder ifølge Baarts alle de løse ender og odds, der på anden vis måtte være imod denne, men som i nærværende undersøgelse understreger det uforløste, spændingen og de mange mulige slutninger -som i øvrigt kendetegner et felt af wicked problems. Fortællingen skal af samme årsag holde fortolkningen tilbage for at åbne op for flere mulige måder at tænke om begivenheden på, hvilket kan give en mere nuanceret forståelse af projektets udførte tankeeksperiment, dets indvirkning og (med håb) de komplekse sociale fænomener som viser sig. Pga. pladshensyn udvælges én autoetnografisk fortælling til brug i analysen. I bilag findes transskription og autoetnografi fra de to andre tankeeksperimentet. (Der kan på opfordring deles lydfil fra alle eksperimenterne)

Analysestrategisk samspil imellem teori og empiri

I det analysestrategiske samspil anvendes teorien som redskab til at forstå, fortolke og teoretisere udvalgt empiri. (Mølholt, 2020, pp. 249-253) Samtidig danner empirien syn for nye sammenhænge, refleksioner og forståelser ift. den teoretiske integration. Den analytiske opmærksomhed sker ifølge Mølholt allerede undervejs som indsamlingen foregår, idet jeg uundgåeligt her retter min opmærksomhed på interessante eller relevante fænomener. I dette masterprojekts forløbsstudie struktureres og analyseres data ved brug af såkaldt tematisk analyse. (Ibid. p.251) Dvs. at det overordnede analyseniveau tager udgangspunkt i temaer på tværs af informanterne i den autoetnografiske fortælling. Dette med opmærksomhed på, hvilke perspektiver der prioriteres og får forrang i den tematiske analyse og hvilke der kan risikere at glide i baggrunden.

Brinkmanns overvejelser om tankefuldhed med potentiale for kultivering af tænkningen anvendes guidende til valg og opsætning af tankeeksperimentet i aktionsforskningen. Jeg anvender Solsø analyserende ift. at forstå processer hvorved medarbejderne evner kropslig respons, refleksiv meningsdannelse, forestillingsevne og moralske dyder.

Tankeeksperimentet analyseres ud fra individuelle forandringsmønstre/ udtryk ift. teoriafsnit om resonans (og trekanten) og dømmekraftens fire aspekter, som giver indblik i, hvilke principper der kan virke forandrende og fremmende/åbnende for dialoger med rum for tankefuldhed.

Etik og refleksivitet som forsker i egen organisation

Når man forsker i egen organisation, er det essentielt at have etisk bevidsthed og refleksivitet som grundlæggende principper og i kvalitativ forskning opstår der ifølge Brinkmann uvægerligt altid etiske spørgsmål. (Nielsen; Nielsen, 2020, p. kap.23) Brinkmann påpeger dog vigtigheden i, at man ikke på forhånd beslutter sig om etiske principper, som man på bureaukratisk vis blindt følger og dermed risikerer at overse de etiske spørgsmål som uundgåeligt opstår i det, som Brinkmann (rammende for denne opgave) beskriver som: den flydende, vage og usikre virkelighed, som kvalitativ forskning bevæger sig i” (Nielsen; Nielsen, 2020, p. 599). I denne opgave tages dog stilling til fortrolighed, informeret samtykke og anonymitet. Jeg reflekterer over min position som forsker i egen organisation og med mig selv som forskerredskab. Jeg reflekterer over, at min position som både forsker og samtidig leder kan påvirke medarbejdernes deltagelse og min forforståelse (bias). Jeg reflekterer i min undersøgelse over tankeeksperimenterne og deres foranledigede spørgsmål i forhold til at: *”Det er spørgsmålets paradoks, at det, samtidig med at det åbner for nye måder at se og forstå verden på, sætter en ramme og dermed en grænse for forståelsen”* (Lauritzen, 2015, p. 14).

For at kunne analysere de indsamlede data og forstå deres betydning i konteksten af vores problemfelt, er det nødvendigt at have en solid teoretisk ramme. I det næste kapitel vil vi præsentere de teorier, der danner grundlag for vores analyse.

Kap.4: Teori og empiri

I dette kapitel præsenteres de teorier, der danner grundlag for min analyse. Derefter introduceres empiri baseret på udvalgt autoetnografisk fortælling, som anvendes i analysen.

Teori

Dømmekraft i social kompleksitet

Solsø præsenterer et perspektiv på begrebet ’dømmekraft,’ som handler om, hvad vi kan gøre, når vi befinder os i social kompleksitet. (Solsø, 2024, pp. 38,161) Ifølge Solsø er dømmekraft en moralsk skelneevne, som betyder, at man kan agere med kløgt i situationer, hvor to eller

flere værdier er i konflikt, og hvor der derfor ikke er et entydigt svar på, hvad man skal gøre. Med begrebet kløgt henviser Solsø til det aristoteliske begreb phronesis, som betegner praktisk visdom eller kløgtighed. (Ibid. p.187) Phronesis omfatter altså evnen til at træffe velovervejede beslutninger baseret på erfaring og indsigt i specifikke situationer. Solsø retter et kritisk blik imod den indflydelse, som resultatbaseret styring og NPM har haft i Danmark. Hun problematiserer især, hvordan denne tilgang kan begrænse et refleksivt perspektiv og meningsskabelse. Som svar på dette argumenterer Solsø for dømmekraft: *”At gøre brug af sin dømmekraft handler om at vride sig fri af de snævre rammer, der opstår i den bureaukratiske og instrumentelle rationalitet”* (Solsø, 2024, p. 170)

Solsø fremhæver centrale aspekter på god dømmekraft ved hjælp af 4 markører. (ibid. p.162-181) Disse introduceres i det følgende.

1. **Kropslig responsivitet** handler om evnen til at være til stede kropsligt og fornemme, hvad der foregår, blandt dem man er sammen med. Det handler om mavefornemmelse og om opmærksomhed på spændinger. Solsø trækker på Rosas beskrivelse om en ”knytren” ift. om der er følelser og fornemmelser i et rum, som kalder på noget respons. (ibid. p.39) Fx at mærke, om der er liv i en dialog, eller om møder føles livløse. Eller at fornemme om der er nogle, som plejer at være deltagende, men nu har trukket sig, eller spontant at fornemme, om der måske er ved at blive fejlet noget under gulvtæppet.

2. **Refleksiv meningsskabelse** er drevet af en nysgerrighed efter at forstå det, man ikke kan forstå. Det handler om at undersøge erfaringer og stille flere spørgsmål for at mobilisere dybdegående overvejelser, inden man går i handlingsmode. Søgen efter meningsskabelse er ud fra mantra om, at indsigt giver udsigt. Tvivl er en central komponent hertil, som vi vil se nærmere på nedenfor.

3. Forestillingsevne handler om at skimte en anden virkelighed, end den man har nu. Solsø refererer til kompleksitetsvidenskabens idé om, at helt små bevægelser kan eskalere, i relation til idéen om 'sommerfugleeffekten' og hvordan vores ageren i nuet muliggør og begrænser i fremtiden. (Ibid. p.75) Solsø fremhæver også, hvordan forestillingsevnen er central for Arendt, der interesserer sig for kommunikationens mellemmenneskelige rationalitet. Dvs., at man i overvejelser, perspektiver og holdninger altid også skal forestille sig, hvad der er gyldig i relation til den samtale og det fællesskab, man indgår i. (Ibid. p.176)

4. Moralske dyder handler ifølge Solsø om at lade sine handlinger og beslutninger være rodfæstet i det, som er ønskværdigt og værdifuldt for fællesskaber og mennesker over tid. Denne pointe er ifølge Solsø også gældende for Dewey, som inkluderer begreb om hensyn, som er betydningsfuldt for de fællesskaber vi indgår i. (Ibid. p.178) Dette handler om at tage hensyn til- og stræbe efter det fælles bedste og ikke bare egne ønsker.

Ubehaget ved tvivl og usikkerhed som vigtige komponenter

Solsø argumenterer for, at man kan udvikle kløgt, hvis man lader tvivl mobilisere en undersøgelse, for at forstå mere af den sociale kompleksitet, hvilket vi vil se nærmere på. Ifølge Solsø er dømmekraft (og hermed evnen til at agere med kløgt) ikke iboende i individet, men tilhører på én og samme tid individet og fællesskabet. (Ibid. p.42,161) Dømmekraft udledes ifølge Solsø af individet, men udvikles i det levede livs erfaringer med andre mennesker.

Med afsæt i Stacey's tænkning peger Solsø på, at udvikling af dømmekraft først bliver mulig, når man tager sine erfaringer seriøst. (Solsø, 2024, p. 17) At tage sine erfaringer seriøst handler om at stoppe op, når man står i situationer, der er tvetydige eller bøvlede, som ikke giver mening og som anfægter én. Med inspiration fra amerikansk pragmatisme beskriver Solsø denne proces med at stoppe op ifm. at kunne udholde og tolerere tvivl. (Ibid. p.101) Solsø peger på, at der hertil er en filosofisk doktrin om, at der ikke findes endegyldige svar på menneskelige problemer. Idéen, der er udviklet af Charles Sanders Peirce, kaldes "fallibilisme" og indbefatter ifølge Solsø en tro på, at der altid er mere at forstå, og at vi derved aldrig vil kunne endeligt afgøre og afslutte vores tænkning og praksis. Fallibilisme handler

således om at stå forankret i værdimæssige og faglige overbevisninger, med samtidig åbenhed for fornyelse af forståelse og praksis i mødet med det flertydige.

Solsø beskriver, hvordan der kan opstå et ubehag, når tvivl og usikkerhed sætter os under pres. (Solsø, 2024, pp. 15, 88,125,197) Ubegaget får os ifølge Solsø let til at forfalde til hurtige, forsimplede svar, som sjældent er langtidsholdbare løsninger på komplekse problemstillinger. Inspireret af Rosa beskriver Solsø dertil et kontrolbegær, der ofte får lov at dominere vores tvivl, usikkerhed og undringer. Dette kontrolbegær fører til en søgen efter klare manualer, modeller og værktøjer, der kan implementeres i virksomheder og arenaer af undersøgende praksis. Konsekvensen heraf er en begrænsning af den fælles undersøgelse af kompleksiteten i praksis og de potentielle muligheder for forandring.

Solsø inspireres af Deweys tilgang ift. at udholde og tolerere det at være i tvivl. Ifølge Solsø beskriver Dewey tvivl som en vigtig komponent i *en udforskende attitude*, hvor man suspenderer behovet for at fælde hurtig dom, som en teknik til at gøre produktivt brug af tvivlen. (ibid. p.104,167) Denne teknik kan bruge tvivlen til at animere til større nysgerrighed og undersøgelsesparathed, som komponent ift. at forstå mere af kompleksiteten.

Samtidig påpeger Solsø, at den iboende åbenhed i undersøgende samtaler også kan gøre folk nervøse, idet hun vha. Rosa forklarer, at det særligt er i en tid, hvor acceleration og kompleksitet sætter os under pres, at vi forfalder til at handle os forhastet ud af oplevelser af ubehag. (Ibid. p. 197) I det følgende ses nærmere på Rosas begreber om acceleration og resonans for at belyse de udfordringer og muligheder der kan opstå i sigtet om at initiere åbnende dialoger med rum for tankefuldhed.

Modus af verdensforhold

Rosas samfundsdiagnose og kritiske teori om acceleration og resonans fokuserer på menneskers forhold til verden. (Rosa, 2021, pp. 14,209) Hans tænkning henter inspiration fra bl.a. Heideggers eksistentielle filosofi om verdensrelationen og idéen om, at 'noget er der, noget er nærværende'. (Heidegger, 2014; Rosa, 2020, p. 11; 2021, pp. 128-131) Rosa anfægter den øgede hastighed i samfundet i relation til samtidens "tingsliggørende" overbevisning om, at livskvalitet kan fikseres til en materiel velstand og verdens- rækkevidde. Rosa argumenterer

for, at kvaliteten af det menneskelige liv og sociale forhold ikke kan måles på de muligheder og ressourcer der står til rådighed. I stedet kræves en undersøgelse af den verdensrelation, eller arten af det verdensforhold, som er dannende for dette liv. (Rosa, 2021, p. 36)

Rosa definerer 'fremmedgørelse'⁷ som en modus af verdensforhold, hvori den subjektive, objektive og sociale verden fremstår ligegyldig, stum, døv eller fjendtligt for individet. (Rosa, 2020, p. 31; 2021, pp. 203-215) Hertil beskriver Rosa, hvordan stumme verdensrelationer kendetegnes ved, at ting (inkl. mennesker) betragtes som ressourcer eller kausalt virkende årsager. Rosa forklarer, at relationerne hermed er 'tingsliggjort' af individet.

Som alternativ til verdensforholdets fremmedgørelse præsenterer Rosa idéen om resonans.

Resonans er en form for relations- og verdensforhold, som dannes i en svarrelation, hvor stærke vurderinger berøres. (Rosa, 2021, p. 203) Resonans handler ikke kun om at danne erfaring, men også om, hvordan subjekt og verden (inkl. mennesker i verden) i en relationsmodus⁸ gensidigt berører og samtidig transformerer hinanden. (Rosa, 2020, pp. 31-37) Denne modus definerer Rosa i fire kendetegn:

1. Punktet hvor man bliver påvirket/ bevæget (afficering)
2. Punktet med selvvirksomhed (hvor man svarer/ reagerer)
3. Punktet med (uforudsigelig) forvandling (transformation -forandring)
4. Punktet med 'det ukontrollerbare' (forklares nedenfor)

Rosa henter begreberne om resonans med inspiration fra musikkens verden. De tre første kendetegn ved resonansens relationsmodus forklares fx på følgende måde:⁹

Nødvendigheden af samspillet mellem de tre punkter bevægethed, selvvirksomhed og forvandling gør det tydeligt, at vi på den ene side -som en violin eller en guitar- må være tilstrækkeligt åbne for at kunne lade os bevæge og

⁷ Begrebet er en i forvejen idéhistorisk etableret og socialfilosofisk kategori. (ibid. p. 203)

⁸ Ikke forstået som emotionel tilstand

⁹ Se også (Rosa & Endres, 2017, p. 32)

på den anden side må være lukkede nok til at kunne svare med egen stemme og selvvirksomhed (Rosa, 2020, p. 35)

Det ukontrollerbare

En central pointe i denne opgave er det fjerde kendetegn ved resonans, nemlig, at den er ukontrollerbar. Dvs. at resonans ikke kan fremtvinges instrumentelt, sikres ved metoder eller på anden vis bringes under kontrol. Rosa påpeger, at dette er tilfældet på trods af modernitetens institutionelle rammer for videnskabelig erkendelse, teknologisk beherskelse, politisk styring, økonomisk udbytte osv. Rosa tilføjer at: *"Det er den grundlæggende voldsomme ærgrelse for denne sociale formation..."* (Rosa, 2020, p. 37).

Med musikmetaforen om delvis åben-og lukkethed, påpeger Rosa gensidige spændinger imellem resonansbegrebet og verdenskravet om kontrol. På trods af at det ikke ligger i vores magt at få verdensrelationer til at tale -eller synge- til os, kan en sans for verdensrelationer som Rosa kalder en 'resonanssensibilitet', muliggøre en halvkontrollerbar og korrelativ relation imellem resonans og fremmedgørelse. (Rosa, 2021, pp. 131,218-221)

Resonanssensibilitet implicerer altså ifølge Rosa (især hvor den beror på empati) også fremmedgørelsessensibilitet. Rosa forklarer dette med, hvordan en person som er disponeret med resonanssensibilitet, tidligt vil kunne bemærke, når et eller andet ikke er i orden, fx med elever, og med positive forventninger til egen formåen gøre sig umage for at nå dem. Samtidig vil en sådan person udvikle fornemmelse for de betingelser, der hindrer udviklingen og opretholdelsen af resonansrelationer og kæmpe imod disse forhold. Resonanssensibilitet implicerer også ifølge Rosa en mulig sans for de mere omfattende verdensrelationer (fx menneskerettigheder, klimabelastning mv.) og kamp imod disse. Resonans implicerer altså modsigelse og sammenstød, men ikke i fjendtlig forstand. (Rosa & Endres, 2017, p. 79) Rosa mener, at resonanssensibilitet netop indfinder sig, som resultat af kampe og fremmedgørelseserfaringer og med dertil håb om tilpasning og svar i en ellers stum verden. Det er Rosas pointe, at når alle vil det samme og siger det samme, så opstår der ikke resonans.

Når det knitrer i interaktionen

Rosa beskriver et rum, hvor vi bringer et udsnit af vores fælles verden på tale, som et rum, hvor verdensrelationer dannes. (Rosa & Endres, 2017, pp. 26-32) I et illustrativt eksempel forklarer Rosa, hvordan en elev i et resonansrum kan opleve de nævnte karakteristika ved ovenstående relationsmodus. Dette sker, når eleven møder et fag, som fx samfundsfag. Når (fx) hun så bevæger sig videre i faget, afdækkes et udsnit af verden sådan, at dette udsnit kan bringes i samklang med hende selv. Eleven kan da ønske at ville mere af dette og fx herved udvikle sig til et mere politisk menneske. Herefter begiver hun sig ind i et nyt resonansrum.

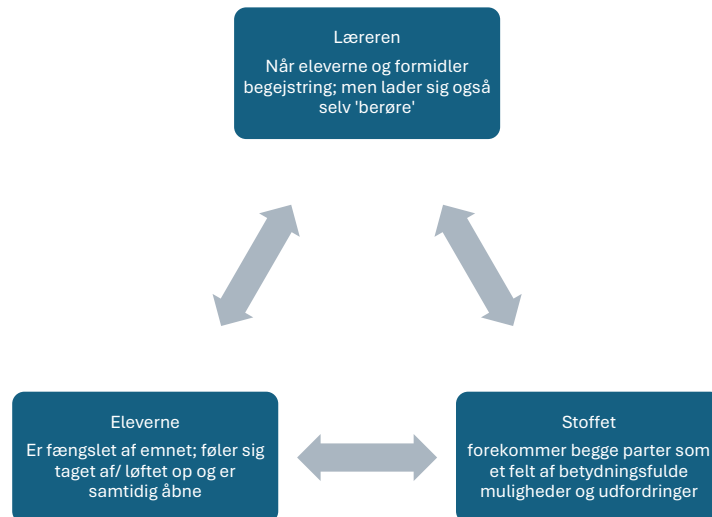
Rosa anfægter den form for pædagogik, som er baseret på fremstilling af god harmoni, ikke at gøre nogen fortræd og om muligt, kun give positive tilbagemeldinger, idet resonansen da går tabt og i bedste fald, bliver et ekko for eleven.¹⁰ Hvor ekko bare bekræfter det allerede ”råbte”, vil der i resonans altid være noget, som man ikke forstår og som man ikke kan indlade sig på. ”Resonans er at høre den andens stemme. Og det indebærer, at det andet kommer mig i møde som noget anderledes” (Rosa & Endres, 2017, p. 31). Rosa beskriver hertil, hvordan resonans kan opstå som en *knitren* i interaktionen mellem deltagerne.

Denne knitren udspringer af en gnist, men, hvis der ikke vækkes genklang, hvis der er en følelse af at ’tale for døve øren’, så forbliver interaktionerne stumme.

Afgørende og knitrende øjeblikke i en relationsmodus er ifølge Rosa øjeblikke af ”riven-sig-med, laden-sig-antænde og laden-sig-opflamme”(Rosa & Endres, 2017, p. 39).

Rosa illustrerer med en resonanstrekant -hvornår det knitrer i klasseværelset, og hvornår opmærksomheden uden videre er fokuseret. (Rosa, 2021, p. 280)

¹⁰ Rosa kalder dette for ”puttepædagogik”

Den resonansproces, som danner forhold til verden, mener Rosa kun kan opstå, når der er harmoni imellem lærerens overbevisning om at have noget sagligt at sige til sine elever, og hvor eleverne også ønsker at lytte. Det er også en betingelse, at eleverne er åbne for undervisningsstoffet og har mod på at gøre det talende. Rosa nævner også, som en fjerde betingelse der ikke ses på figuren, at atmosfæren i klassen også skal tillade det. Andetsteds beskriver Rosa dette som et ”klima”, der inspirerer til at træde i et forhold til verden på en bestemt måde. (Rosa & Endres, 2017, p. 27)

Rosa beskriver humor som indikator for resonansrelationer. (Ibid. p.103-105) Ifølge Rosa signalerer latter en gensidig disponibel resonans. Humor kan også fungere som en forløsende kraft, der i et rum med manglende interesse og energi, eller afvisende holdninger kan løsne sådanne spændinger. Rosa beskriver latter i resonanspædagogik således: ”Det er som at åbne et vindue kortvarigt og på én gang lufte kraftigt ud. Derefter kan man igen tage fat” (Rosa & Endres, 2017, p. 104).

Empiri

I det følgende præsenteres en impressionistisk stilart indenfor autoetnografi, hvor jeg anvender min personlige oplevelse som fortælling for at belyse udtryk, skiftende stemningsleje og knitren i lokalet mm., der udspringer af eksperimentet. Dette empiriske datamateriale er udvalgt gennem aktionsforskning med relevans for opgavens undersøgelse.

Medarbejderne har deltaget i to andre tankeeksperimenter inden dette, ligesom de har deltaget i flere andre øvelser, som jeg har medbragt fra LOOP uddannelsen igennem de sidste par år. Medarbejderne kender aktionsforskningsrammen og er bekendte med, at have et kritisk blik ift. disse eksperimenter. Udklipet af nedenstående autoetnografi starter ca. 45 minutter inde i forløbet, som er afsat til at vare i en time (1,5 time inklusive opsamling, introduktion og afrunding).

Autoetnografi: Uvidenhedens slør

Jeg lytter og betragter mine medarbejdere i tankeeksperimentet. Vi sidder omkring et ovalt bord, godt inde i eksperimentet. Emnet er politisk stemt. Holdninger og uenigheder er allerede udvekslet, imens enkelte foreslår, at *"være enige om, at være uenige"*. Stemningen er fortsat intens, og jeg kan mærke spændinger i luften. Erfaring fra sidste gangs eksperiment minder mig om lignende sammenstød i holdninger og spredning blandt medarbejderne, hvor der opstod etiketteringer og kapituleret deltagelse.

"Man kan sige, at det her eksempel får os til at forholde os..." -indvender jeg, *"... for hvis du fx er i USA og mister to fingre i en ulykke, så kan det være, at du kun har råd til at få sat den ene på, og den anden må du smide i skraldespanden."*

Søren ser på mig og tilføjer: *"Der er mange, der er meget stressede og pumpet op med kortisol og ikke har det godt lige nu. Vi har brug for et meget større sundhedssystem, der skal betales ind til med mange flere penge. Jeg tror, det kører opad, selvforstærkende i form af det tempo, vi har. Og måske alle de muligheder og valg, vi har, det kan faktisk være pisse stressende."*

Marian afbryder nu Søren spørgende: *"Er det fordi, at du giver samfundet skylden for, at folk har det sådan? Andre ville måske sige, at når folk har høj kortisol og alt muligt andet, er det på grund af indre drifter eller naturlige..."*

Søren ryster på hovedet. *"Næ, jeg tror, der vil være færre syge, hvis vi ikke levede i en verden, man bliver syg af at være i, fordi det skal gå så hurtigt."* Han kigger på Marian. Hun svarer ikke. Jeg spørger så: *"Er sygdom da et nyt fænomen?"* Jeg bemærker en fornemmelse i mig af trods. Søren svarer: *"Nej, men psykisk sygdom kan manifestere sig som fysisk, fordi du ikke behandler dig selv godt. Du føler ikke, du har tid til det. Du har ikke mulighederne for det. Du tager valg, fordi du ikke har noget overskud-"* Han hæver stemmen, imens han banker med en

finger i bordet. ”-Nogle kommer måske til at behandle deres børn dårligt, fordi de er udkørte efter en lang arbejdsdag...” Søren pauserer.

De andre løfter øjenbryn, trækker hagerne ind, siger ikke noget.

Stilheden føles larmende.

Søren fortsætter:

”Jeg tror bare, det er en 'never-ending story'. Fordi vi har alle de penge, vi har, kan vi få alle mulige ting, vi stræber efter, -og få status.”

Randi bryder nu ind med en munter stemme: *”Du skal bare bygge et samfund, Søren!”*

De andre i rummet responderer fnisende. Søren smiler og svarer: *”Det er det, jeg forholder mig til - samfundet. Det påvirker mennesket.”*

Jeg overhører nu en underlig mumlen fra venstre, imellem Randi og Line. Jeg vender mig mod

Line. *”Jeg synes lige jeg hørte noget, sagde du ik noget, eller hvad? Prøv lige at sige det højt.”*

Line ser op med mørke øjne og siger med en lav og dyb tone: *”Jeg fucking hader sådan noget her. Jeg kan ikke forholde mig til det!”*

Jeg overraskes abrupt. Hendes reaktion er uventet for mig. Jeg mærker et sug i maven.

Line, som ellers altid er positivt engageret, pligtro og ofte kommer med kage.

Jeg prøver at fokusere, dæmper også mit toneleje og prøver mig frem:

”Had er jo at forholde sig. Hvis du nu bare tænkte, at du var ligeglad, men der er mange følelser i had...” Line afbryder med forhøjet stemme: *”Jeg hader verden!”* Hendes stemme knækker, idet hun siger det, og hun griner underligt, imens hun kigger søgende rundt.

Hendes udbrud vækker noget i rummet, nogle af de andre begynder også at le. Luften tætnes.

Jeg smiler, imens jeg opmærksomt spørger: *”Nåe..., det er verden, du hader?”*

”Jamen, jeg kan ikke holde det ud længere,” udbryder hun. Hendes stemme stiger yderligere,

og jeg kan mærke intensiteten af hendes udtryk. Nu råber hun: *”Jeg hader verden! -Altså, det er seriøst!”* – stemmen er skinger og hun rejser sig op. Hele rummet reagerer prompte med

latter og larm. Nogle kigger måbende. Andre mumler til hinanden. Flere ler til hende og

kommer med sjove bemærkninger. Patrick kaster sig ligefrem tilbage i stolen med et højt grin

og hovedet bagover. Randi kigger på Line og udbryder: *”Det var bare en opgave det her, det var*

for sjov..." Latteren stiger. Søren bryder ind: "Vi er enige om, at vi griner af det her, når vi er færdige?" Spørgsmålet er underligt skudt ved siden af. Vi griner jo allerede. Måske er Søren forvirret, for hvad foregår der? Lines stærke reaktion, latteren oveni.

Midt i det hele råber Randi højt og forløsende: "Houuuuuuu -der er varmt herinde!" -efterfulgt af en høj løssluppen latter. Peter følger trop: "åbn vinduet, der er varmt herinde!"

Med en forståelse af de teoretiske rammer, og præsentation af empiri, kan vi nu gå videre til at anvende disse teorier på vores empiriske data. I det næste kapitel vil vi analysere de indsamlede data og diskutere vores fund i lyset af de præsenterede teorier.

Kap. 5 Analyse og Diskussion

I dette kapitel vil jeg anvende en teoretisk informeret analyse af den udvalgte empiri for at kvalificere min forståelse af åbnende dialoger og deres praktiske implementering. Fokus vil være på at skabe rum for tankefuldhed og kultiveret tænkning i organisationen. I diskussionsafsnittet gives et kritisk perspektiv på fund, anvendte metoder og udvalgt teori.

Analyse

Analysen er struktureret i fire overordnede tematikker, som træder frem i empirien. Disse anvendes som hjælpetråd til analysens teoretiske koblinger og danner således skelettet i undersøgelsens analyseafsnit.

Igennem analysen findes indsigter i, hvad der muliggør og hvad der begrænser åbnende dialoger med rum for tankefuldhed og hvilke markører som angiver disse.

Analysen indbefatter normative overvejelser over, hvad der således forventes (af mig, medarbejderne og stoffet) ønskværdigt for at kunne initiere rum for tankefuldhed blandt socialfaglige medarbejdere.

1. Tematik: Rummet hvor verdensrelationer dannes

Analysens første tematik, der viser sig i datamaterialet, angår sociale- (verdens) relationer. Tematikken gør sig gældende på forskellig vis i datamaterialet. Blandt andet ved følgende 4

nedslag, med markører for, at Rosas resonansrum kan relateres til det ”rum for tankefuldhed” som jeg undersøger (og orienterer mod) i relation til min problemformulering.

1.A Udsnit af vores verden bringes på tale:

Søren ser på mig og tilføjer: "Der er mange, der er meget stressede og pumpet op med kortisol og ikke har det godt lige nu. Vi har brug for et meget større sundhedssystem, der skal betales ind til med mange flere penge. Jeg tror, det kører opad, selvforstærkende i form af det tempo, vi har. Og måske alle de muligheder og valg, vi har, det kan faktisk være pisse stressende."

...

Line... : *"Jeg hader verden!"*

Brinkmann understreger, at øvelser i tankefuldhed skal have et verdensvendt perspektiv, hvilket falder i tråd med Rosas beskrivelse af et rum, hvor vi bringer et udsnit af vores fælles verden på tale. I citatet responderer Søren på mig og bringer sit perspektiv af vores fælles verden på tale, hvilket skaber anlæg til et rum, hvor verdensrelationer dannes. I overførsel af Rosas resonanstrekant til ledelse, kræver denne proces, at der er harmoni imellem Søren (medarbejdere), tankeeksperimentets indhold (sagen) og mig (leder/facilitator). I så fald skabes der betingelse for en resonansproces der danner forhold til verden/ mennesker.

I opposition til sociale relationer i resonans beskriver Rosa et fremmedgjort forhold til verden, som i den offentlige sektor fremtræder med en styringslogik og et perspektiv, der betragter mennesker som ressourcer eller kausalt virkende årsager. Rosa beskriver, hvordan relationer herved er ’tingsliggjort’ i overbevisninger om materiel velstand og verdens- rækkevidde. Line er en engageret og pligtro medarbejder og hendes kraftige respons kan indikere, at hun i den offentlige sektor er bekendt med verdensrelationer som stumme og fremmede. Hvilket leder til næste nedslag om relationsmodus, for nærmere undersøgelse af relationen til verden/ mennesker i verden.

1.B Der opstår (anslag til) relationsmodus:

Han hæver stemmen, imens han banker med en finger i bordet.”-Nogle kommer måske til at behandle deres børn dårligt, fordi de er udkørte efter en lang arbejdsdag...” De andre løfter øjenbryn, synker engang, men siger ikke noget. Stilheden føles larmende.

...

Line afbryder med forhøjet stemme: "Jeg hader verden!" Hendes stemme knækker, idet hun siger det, og hun griner underligt, imens hun kigger søgende rundt.

Resonans er en relationsmodus, hvori der sker en gensidig udveksling og dannelse af verdensrelationer. For medarbejderne er dialogen afsæt for interaktion og relation, men kropssprog, blikket, stemninger mv., som fremgår af citaterne ovenfor, har også betydning. Relationsmodus karakteriseres i 4 kendetegn: Bevægelse, respons, forandring og ukontrollerbarhed. I citaterne fremgår det, hvordan Søren påvirkes og bevæges af sin forestilling om verden, idet han i sin kritiske respons på perspektivet af verden hæver stemmen og banker i bordet, som en måde at engagere sig på. Tilsvarende viser Line en tydelig kropslig reaktion og respons, men også de andre medarbejdere, som løfter øjenbryn, indikerer en vis bevægelse og respons.

1.C Det knitrer

*Jeg spørger så: "Er sygdom da et nyt fænomen?" Jeg bemærker en fornemmelse i mig af trods."
Nej, men... [...]... fordi du ikke har noget overskud-" Han hæver stemmen...*

Resonans indebærer at høre den andens stemme som noget (mindst til dels) anderledes og uforståeligt. Citatet her viser et eksempel på en interaktion imellem Søren og mig, som med Rosas begreb forklarer, at der kan opstå resonans som en 'knitren mellem deltagerne.' Ifølge Rosas resonanstrekant kan knitren tillige opstå, når der er harmonisk forbindelse imellem lærer, elev og stoffet. Rosas illustration af klasselokalet kan perspektiveres til rummet, hvor tankeeksperimenterne udføres. Er de tre parametre til stede, som her ville udgøre medarbejderne (og evt. mig) og det, der relateres til, er der altså mulighed for knitren og dermed en åbenhed for, at opmærksomheden og dialogen uden videre er fokuseret.

Denne knitren vil vi, som et potentiale i dialogen, se nærmere på i 2. tematik.

1.D Ukontrollerbarhed

Nu råber hun: "Jeg hader verden! -Altså, det er seriøst!" – stemmen er skinger og hun rejser sig op. Hele rummet reagerer prompte med latter og larm.

Det fjerde kendetegn ved resonans handler om ukontrollerbarhed. Rosa påpeger, at resonans ikke kan fremtvinges eller bringes under kontrol, ligesom det dertil transformativt (relationsmodus' 3. punkt) også unddrager sig kontrol og er uforudsigeligt. I citatet kan Lines reaktion indikere, at hun oplever frustration og fremmedgørelse ift. Søren's verdensperspektiv. Hendes overraskende adfærd (ift. hvordan jeg ellers kender Line) kan på den ene side være udtryk for det 4. kendetegns ukontrollerbarhed i en relationsmodus. På den anden side kan det også være et tegn på, at relationsmodus brydes, idét Line, Søren og det, de relaterer til (Rosas resonanstrekant) ikke længere er i en gensidig og harmonisk udveksling. Bruddet i dialogen markeres af, at Line råber og rejser sig op.

At hele rummets dertil reagerer prompte og ler, kan betragtes som tegn på gensidig disponibel resonans. (Latteren vender vi tilbage til i 2. og 4. tematik.)

2. Tematik: Et åbent vindue

Den anden tematik i analysen, der viser sig i datamaterialet, angår et åbent vindue, som metafor for de tegn, der observeres i analyse af tankeeksperimentet. Dette vedrører tegn, som indikerer en disponibel resonans, med potentiale til at initiere åbnende dialoger med rum for tankefuldhed.

Tematikken gør sig gældende på forskellig vis i datamaterialet. Blandt andet i følgende 3 nedslag.

2. A Gnist og knitren:

Jeg overhører nu en underlig mumlen fra venstre...

Rosa forklarer, hvordan en knitren kan opstå af en lille gnist, men at denne gnist kan dø ud igen, hvis der ikke vækkes genklang. Ved lyden af mumlen er det således en gnist, jeg antænder ved min fornemmelse og opfordring til Line om at tale højt. Det er ikke alene Lines gnist som er på spil. Her er der et potentiale for, at der kan initieres en relationsmodus imellem alle deltagere, og som gør, at relationerne ikke forbliver stumme:

Hendes udbrud antænder noget i rummet...

Tegn på gnister kan i datamaterialet betragtes som mumlen, løftede øjenbryn, en finger der banker i bordet eller lignende, som indikerer en mulig laden-sig-antænde.

Forudsætningen for at opdage og reagere på disse er, at jeg eller deltagerne bevarer en åbenhed, responderer opfordrende og med genklang, når der opstår tegn på gnister i dialogen. Samtidig påpeger Solsø, at en iboende åbenhed i undersøgende samtaler også kan gøre folk nervøse:

Hendes stemme knækker, og hun griner underligt, imens hun kigger søgende rundt...

Citatet viser tegn på nervøsitet og ubehag. Solsø forklarer, at det netop er i en tid, hvor acceleration og kompleksitet sætter os under pres, at vi forfalder til at handle os forhastet ud af oplevelser af ubehag. Hvilket vi vil undersøge nærmere i 3. tematik og Deweys opfordring til en 'udforskende attitude.'

2.B Humor og latter:

Midt i det hele råber Randi højt og forløsende: "Houuuuuuu -der er varmt herinde!" -efterfulgt af en høj løssluppen latter. Peter følger trop: "åbn vinduet, der er varmt herinde!"

Det er uden tvivl tilfældigt, men alligevel bemærkelsesværdigt, at Rosas forklaring om latterens potentiale kan sammenlignes med en kortvarig åbning af et vindue, hvorigennem der sker en kraftig udluftning. Citatet illustrerer den samme indikator for resonansrelation og forløsende kraft ved latteren, som Rosa argumenterer for. Tankeeksperimentet blev afsluttet ved vinduet, som blev åbnet, da tiden udløb. Jeg udnyttede således (desværre) ikke det

potentiale, der ifølge Rosa var tilgængeligt for at genoptage eksperimentet i et rum med rensset atmosfære.

2.C Forskellige synspunkter og sammenstød:

Marian afbryder nu Søren spørgende: "Er det fordi, at du giver samfundet skylden for, at folk har det sådan? Andre ville måske sige... [...] ... Han kigger på Marian. Hun svarer ikke.

De andre løfter øjenbryn, trækker hagerne ind, siger ikke noget.

I de to citater er der tegn på modstand og sammenstød, omend knap nok mærkbart. Marian prøver sig frem, men svarer efterfølgende ikke. De andre indikerer nonverbalt at blive ramt af noget, men svarer heller ikke. Årsagerne hertil kan være mangeartede, hvilket ikke er en del af denne undersøgelse. I stedet analyseres potentialet ved at tie, samtykke eller 'sammenstøde.'

Ifølge Holmgren er det vigtigt at give plads til alle stemmer på arbejdspladsen, så det ikke alene bliver muligt at ytre sig men, at man reelt kan udtrykke sine sande meninger. Resonans, i form af dialog, hvor begge parter svarer med deres egen stemme, indebærer en form for modsigelse og sammenstød fx gennem udveksling af forskellige synspunkter. Ifølge Rosa aktualiserer dette en relationsmodus og verdensforhold, der er dannende for dette liv. På lignende vis betragter Brinkmann dannelse som kultivering af tænkning i fællesskab med andre (jf. opgavens problemformulering). For at kultivere tænkning er det med afsæt i Rosa utilstrækkeligt, hvis medarbejderne enten ikke responderer eller udelukkende giver positiv feedback. Dette vil blot resultere i et ekko af det allerede sagte.

Potentialet som vi her bl.a. vil kunne udfolde, initieres således ved (opfordring til- og deling af) flest mulige nye og forskellige perspektiver med anledning til sammenstød. Et potentiale der også er relevant i fortsat udforskning af emner indenfor kritisk-politisk teori.

3. Tematik: Redskaber og evner

Analysens tredje tematik, der viser sig i datamaterialet, er de redskaber jeg med Solsøs fire aspekter af dømmekraft, Solsøs argumentation for Deweys udforskende attitude og Rosas

resonanssensibilitet kan forsøge at udvikle eller iklæde medarbejderne således, at forudsætningerne for at fremme kultiveret tænkning i organisationen øges. Denne tematik inddeles i følgende tre nedslag, der identificeres i datamaterialet: Dømmekraft, Attitude og Sensibilitet.

3.A Dømmekraft

Solsø præsenterer dømmekraft som en moralsk skelneevne, der gør det muligt at handle med kløgt i komplekse situationer, hvor værdier er i konflikt.

I det følgende analyseres datamaterialet i relation til identificerede ønskværdige evner og redskaber og i henhold til Solsøs fire aspekter af god dømmekraft.

- Kropslig responsivitet:

Emnet er politisk stemt. Holdninger og uenigheder er allerede udvekslet, imens enkelte foreslår, at "være enige om, at være uenige". Stemningen er fortsat intens, og jeg kan mærke spændinger i luften.

...

Jeg overraskes abrupt. Hendes reaktion er uventet for mig. Jeg mærker et sug i maven.

...

Stilheden føles larmende. [...]

"Jeg tror bare, det er en 'never-ending story'. Fordi vi har alle de penge, vi har, kan vi få alle mulige ting, vi stræber efter, -og få status."

Randi bryder nu ind med en munter stemme: "Du skal bare bygge et samfund, Søren!"

I første citat er der indikationer på kropslig responsivitet, idet jeg fornemmer stemninger og spændinger i luften. Sådanne fornemmelser perspektiverer Solsø til Rosas beskrivelse af knitren. Solsø betragter fornemmelser som en informationsart, der som en evne kan udvikles. I det andet citat har jeg umiddelbart ikke erkendt mine kropslige fornemmelser, som jeg reagerer på fra Line og jeg overraskes derfor, da jeg oplever hendes reaktion up front. Samtidig

mærker jeg et øjeblikkeligt sug i maven, som en spontan fornemmelse af, at noget (ustyrligt) er ved at ske.

I tredje citat, hvor Søren fremstiller et kritisk -nærmest dystopisk samfundsperspektiv, bryder Randi pludselig ind med en ironisk og kæk kommentar. Kommentaren er drillende og med en væsentlig anden toneart end Søren. Hendes drillende kommentar og muntre respons kan skabe en distance imellem hende og Søren, som på den ene side kan betragtes som tegn på manglende kropslig responsivitet og dømmekraft ift. Søren. Det kan på den anden side være, at Randi gør dette som følge af en veludviklet kropslig respons ift. rummets larmende stilhed. I så fald har Randi valgt at prioritere opløsning af denne stilhed fremfor anden passende respons ift. Søren. Med Rosas beskrivelse af humorens forløsende kraft, kan Randi således have vurderet (bedømt) et behov for dette, for at kunne genoptage dialogen med et rensset klima.

- Refleksiv meningsdannelse

Marian afbryder nu Søren spørgende: "Er det fordi, at du giver samfundet skylden for, at folk har det sådan? Andre ville måske sige, at når folk har høj kortisol og alt muligt andet, er det på grund af indre drifter eller naturlige..."

Refleksiv meningsdannelse handler om at kunne undersøge erfaringer og stille flere spørgsmål for at mobilisere dybdegående overvejelser, inden man går i handlingsmode. Refleksiv meningsdannelse er således et centralt redskab ift. dette masterprojekt, som undersøger åbnende dialoger i praksiseksperimenter. Marian kobler sit spørgsmål til en betragtning, som hentes fra et andet perspektiv, som hun præsenterer til Søren. Hermed inviteres Søren til at betragte sit perspektiv i relation til det præsenterede, hvormed Marian åbner op for en fælles refleksiv meningsskabelse og potentiale for relationsmodus, hvori der vil kunne opstå en gensidig udveksling og dannelse af verdensrelationer.

- Forestillingsevne

... Vi har brug for et meget større sundhedssystem, der skal betales ind til med mange flere penge. Jeg tror, det kører opad, selvforstærkende i form af det tempo, vi har. Og måske alle de muligheder og valg, vi har, det kan faktisk være pisse stressende."

...

Randi kigger på Line og udbryder: "Det var bare en opgave det her, det var for sjov..." Latteren stiger. Søren bryder ind: "Vi er enige om, at vi griner af det her, når vi er færdige?" Spørgsmålet er underligt skudt ved siden af. Vi griner jo allerede.

Ifølge Solsø handler forestillingsevnen om at skimte en anden virkelighed, end den man har nu. I relation til Solsøs beskrivelse kan vi i det første citat identificere tegn på en veludviklet forestillingsevne, der formår at forestille sig et samfund i acceleration og samtidig respondere kropsligt på denne forestilling. Ved at udvikle forestillingsevnen, med reference til kompleksitetsvidenskaben, kan vi forbedre evnen til at forestille os flere mulige scenarier og, med reference til Brinkmann, vende tilbage til nuet på en mere informeret måde. Da tankeeksperimenter er designet til at have mange mulige udfald, er dette en gyldig metode til at træne forestillingsevnen. Ifølge Solsø kan dette desuden kvalificere vores beslutningstagen, ved at overveje hvordan vores handlinger kan påvirke forskellige scenarier. Solsø relaterer ligeså forestillingsevnen til Arendts tænkning om kommunikationens mellem menneskelige rationalitet.

I det andet citat er der indikationer på, at både Randi og Søren har vanskeligheder med at forestille sig, hvad der er gyldigt i relation til den situation, de indgår i på det pågældende tidspunkt, hvilket får dem begge til at fremstå en smule fremmede i forhold til fællesskabet. Når medarbejdere fremstår fremmede i forhold til fællesskabet, betyder det ifølge Rosa, at de mister den gensidige relationsmodus, der er en forudsætning for, at en meningsfuld dialog kan åbne sig. Derfor kan det være nødvendigt for Randi, Søren og fællesskabet, at udvikle forestillingsevnen for at genoprette deres relationsmodus, som betingelse for gensidig refleksion og forståelse. Dette leder os til næste nedslag, som handler om, hvordan man kan udvikle kløgt.

- Moralske dyder

Søren ser på mig og tilføjer: "Der er mange, der er meget stressede og pumpet op med kortisol og ikke har det godt lige nu. Vi har brug for et meget større sundhedssystem, der skal betales ind til med mange flere penge.

Ifølge Solsø er dømmekraft en moralsk skelneevne. Moralske dyder handler om at prioritere det, som er ønskværdigt for fællesskabet og mennesker over tid. Citatet markerer moralsk dømmekraft i udtalelsen om, at vi har brug for et meget større sundhedssystem. Solsø anbefaler, at vi lader vores overvejelser rodfæste i et sådan moralsk kompas, som guider handlinger og beslutninger.

3.B Tvivl og udforskende attitude:

Her analyseres evnen til at træffe velovervejede beslutninger baseret på erfaring, refleksion og indsigt. Ifølge Solsø betegnes denne evne som 'praktisk visdom', et begreb hentet fra Aristoteles' begreb phronesis. Phronesis kan på dansk oversættes til kløgt, hvilket ifølge Solsø refererer til moralsk skelneevne og dømmekraft.

Tematikken fremgår ved følgende:

"Jeg tror bare, det er en 'never-ending story'. Fordi vi har alle de penge, vi har, kan vi få alle mulige ting, vi stræber efter, -og få status."

Randi bryder nu ind med en munter stemme: "Du skal bare bygge et samfund, Søren!"

De andre i rummet responderer fnisende. Søren smiler og svarer: "Det er det, jeg forholder mig til - samfundet. Det påvirker mennesket."

Jeg overhører nu en underlig mumlen fra venstre, imellem Randi og Line. Jeg vender mig mod Line. "Jeg synes lige jeg hørte noget, sagde du ik noget, eller hvad? Prøv lige at sige det højt." Line ser op med mørke øjne og siger med en lav og dyb tone: "Jeg fucking hader sådan noget her. Jeg kan ikke forholde mig til det!"

Ifølge Solsø kan man udvikle kløgt, hvis man f.eks. lader tvivl mobilisere en undersøgelse, for at forstå mere af den sociale kompleksitet.

I citatet deler Søren et bekymret perspektiv på samfundet, som kan være et udtryk for en dybere refleksion over sociale kompleksiteter og konflikter.

Tankeeksperimentets opgave består i at designe et ønskeligt samfund. Sørens befinder sig i fasen (jf. K.U.A.) 'kritik af det eksisterende,' hvilket betyder, at selve defineringen af det ønskelige samfund fortsat er uudforsket -og særdeles forviklet at besvare. Her bryder Randi ind og minder Søren om "*bare [at] bygge et samfund*".

På den ene side kan Randis kommentar ses som en let og humoristisk tilgang til en kompleks situation, hvilket kan være en måde at håndtere tvivl og usikkerhed på. Hendes munterhed kan være en måde at skabe en positiv atmosfære og lette spændinger i en kompleks diskussion.

På den anden side kan Randis tilgang med en munter og let kommentar også betragtes som en måde at undgå at tage situationens kompleksitet og tvetydighed seriøst. Ifølge Solsø er det vigtigt at kunne udholde og tolerere ubehag på baggrund af tvivl og usikkerhed for at udvikle dømmekraft og kløgt. Randis kommentar kan antyde en forsimplet og overfladisk tilgang, der ikke bidrager til en dybere forståelse af den sociale kompleksitet, som Søren forsøger at adressere.

Lines reaktion viser en stærk modstand mod situationen og en manglende evne til at forholde sig til den. Dette kan ligeledes tolkes som et udtryk for det ubehag, der opstår, når tvivl og usikkerhed sætter hende under pres. Lines modstand på- og anslag til at melde sig ud af eksperimentet, kan være tegn på Solsøs begreb om et kontrolbegær, der dominerer hendes tvivl og usikkerhed. Kontrolbegær får os desuden ifølge Solsø til at vælge hurtige, forsimplede svar, manualer og modeller, som sjældent er holdbare løsninger på de komplekse problemstillinger der opstår i det socialpædagogiske felt.

Både Randi og Line blev på forhånd præsenteret for dette speciales mål og intention med tankeeksperimenterne. Derfor antog jeg, at de var indforståede med, at tankeeksperimentets kerneidé var tanken/refleksionen. Da de begge alligevel på hver sin måde forsøger at undgå

yderligere refleksion, kan det være relevant at introducere dem for det, Solsø beskriver som Deweys tilgang til at udholde og tolerere tvivl. Dette kan give dem mulighed for en anden respons på opfattelsen af ubehag ved, at ubehaget i stedet minder dem om at afprøve en udforskende attitude. Med Deweys tænkning om tvivl som komponent i udforskende attitude, kan suspenderingen af behovet for at fælde dom være en velvalgt teknik, idet den responderer relevant på et kontrolbegærs søgen efter modeller og værktøjer.

3.C Sensibilitet

Resonanssensibilitet indebærer evnen til at opfatte og reagere på muligheder for resonans og en sensibilitet overfor forhold, der kan skabe fremmedgørelse. Tematikken fremgår ved følgende:

Jeg tror, det kører opad, selvforstærkende i form af det tempo, vi har. Og måske alle de muligheder og valg, vi har, det kan faktisk være pisse stressende."

...

Jeg overhører nu en underlig mumlen fra venstre, imellem Randi og Line. Jeg vender mig mod Line. "Jeg synes lige jeg hørte noget, sagde du ik noget, eller hvad? Prøv lige at sige det højt."

Det første citat markerer en fremmedgørelsessensibilitet med sans for det, Rosa betegner som de mere omfattende verdensrelationer, nemlig et moderne accelererende samfund og aggressivt verdensforhold. Hvis Søren kan integrere sin sensibilitet ift. fremmedgørelse, med evnen til at opfatte og reagere på resonansmuligheder, vil han være i stand til at navigere imellem disse to tilstande og deres gensidige spændinger og potentialer, hvilket ifølge Rosa vil muliggøre en dialogisk og harmonisk verdensrelation.

Det andet citat markerer ligeledes en fremmedgørelsessensibilitet. Ifølge Rosa vil en person også kunne bemærke, når et eller andet ikke er i orden, hvilket er tilfældet med min respons på Line. At jeg henvender mig til Line kan forklares ifølge Rosa med, at jeg ud fra positive forventninger til egen formåen, gør mig umage for at nå hende.

Evner til at opfatte og reagere på mennesker og omgivelser kan indfinde sig som resultat af kampe og fremmedgørelseserfaringer. Ud fra denne tænkning har tankeeksperimenternes modsigelser og sammenstød (ikke i fjendtlig forstand) potentiale til at opøve sådanne evner.

Selvom det er muligt aktivt at udvikle sensibilitet og arbejde på at fremme resonans gennem bevidste handlinger, er det samtidig nødvendigt at erkende, at forholdet mellem resonans og fremmedgørelse er halvkontrollerbart. Dette betyder, at resonans ikke kan frembringes instrumentelt og at handlinger endda -om end det er utilsigtet- kan føre til fremmedgørelse. Dette leder os til analysens sidste tematik om det ukontrollerbare.

4. Tematik: Praksisumulige muligheder (det ukontrollerbare)

Den fjerde tematik i analysen, som viser sig i datamaterialet, omhandler mulighederne i det praksisumulige. Tematikken peger på, at jeg ikke kan kontrollere og styre tænke muligheder og tankefuldhed i praksis. Dette aspekt, som er centralt for denne undersøgelse, rummer samtidig på paradoksal vis potentialet til tankefuldhed og kultiveret tænkning i organisationen. Tematikken fremgår ved følgende citat:

"-Altså, det er seriøst!" -råber hun nu og rejser sig op. Hele rummet reagerer prompte med latter og larm.

I dette citat beskrives min impressionistiske oplevelse af, hvad jeg bedst kan karakterisere som en situation ude af kontrol. Med en på forhånd planlagt og afprøvet aktionsforskning, hvor dette var tredje og sidste session af tankeeksperimenterne med personalegruppen, følte jeg mig ellers godt klædt på til at facilitere og initiere dialog og fælles refleksion. Jeg var på daværende tidspunkt indstillet på- og havde forventning om- en kontrolleret proces.

Citatet her kan betragtes som ovenstående udtryk for den proces, men halvkontrollerbar. Inspireret af Rosas fysisk- musikalske metaforer, kan jeg i citatet her se tegn på, at der opstår svingninger ude af kontrol med stemningerne i rummet. I disse svingninger, af affekt og toneleje (råb), måtte jeg og medarbejderne være åbne nok til at lade os bevæge, men tilpas lukkede til, at kunne "svare" med egen stemme.

Markørerne herfor var, at hverken jeg eller medarbejderne responderede med samme frustrerede og fremmedgjorte svingning og tone (fx kritisk) på Lines udtryk for had til verden, men heller ikke sad forstenede og stumme, tilbagelænet i stolene uden respons. I et forsøg på at styre processen kunne jeg også have korrigeret Lines udtryksform, fx have bedt hende om at sætte sig ned og dæmpe sig. Ved sådanne responser ville Line risikere endnu en oplevelse af fremmedgørelse (jf. tema 1.A's overvejelse om hendes erfaring med stumme og fremmede verdensrelationer) både i relation til rummets relationsmodus og til verden generelt. I stedet gav den matchende frekvens af latter, som matchede (men ikke spejlede) Lines reaktion, potentiale og åbenhed for dannelse af sociale relationer i resonans.

Både Rosas teori og Solsøs tænkning, som handler om, hvordan vi forholder os til hinanden og verden, viser i dette citat, at kvaliteten ved tankefuldhed, og dialog findes i det ukontrollerbare. I et socialfagligt felt (og om socialfaglige emner såsom etik, magt, normativitet og dannelse) bør vi møde det menneskelige aspekt af kompleksitet med en matchende frekvens og modus af resonans -og dermed også af ukontrollerbarhed.

Med andre ord betyder dette, at jeg potentielt kan initiere åbnende dialoger for tankefuldhed - men kun i kraft af en erkendelse af, at dette projekt er ukontrollerbart.

Det betyder også, at jeg med begreberne 'initiering' og 'rum for' i problemformuleringen tillader en ukonkrethed og ukontrollerbarhed, som jeg ifølge tænkning af Rosa og Solsø ikke kan erstatte med begreber om styring eller kontrol.

Diskussion

I sammenhold med datamateriale og teori fandt jeg måder, hvorpå jeg kan initiere til åbnende dialoger med rum for tankefuldhed og fremme af kultiveret tænkning i praksis. Jeg fandt, at Rosas teori om resonans indrammer de dialoger med rum for tankefuldhed, som jeg undersøger i relation til problemformuleringen. Det betyder også, at elementet af ukontrollerbarhed (halvkontrollerbarhed) følger dette masterprojekts intention om at initiere rum for tankefuldhed.

Rosas resonansbegreb spiller en central rolle i den erkendelse jeg gør mig om, at problemformuleringens projekt er ukontrollerbart. Det ukontrollerbare, som i det hele taget

kendetegner verdens- og sociale relationer, betyder, at jeg ikke kan fremkalde eller fremtvinge resonans som potentiale for dybere reflekserive tænkemuligheder. Resonans fordrer en halvkontrollerbarhed som i en spænding imellem resonansbegrebet og verdenskravet om kontrol betyder, at jeg kan indstille mig på en åbenhed og sensibilitet, hvormed jeg kan kæmpe for resonansen mulighedsrum.

Ifølge Rosa er det endnu ikke lykkedes at overvinde eller løse modsætningen imellem resonansbegrebet og dette moderne samfunds krav om kontrol (såsom dogme om at aflevere en eksamensopgave med en instrumentel og nyttig besvarelse af problemformuleringen). Med andre ord, vil det næppe nogensinde lykkedes mig, med sikkerhed at initiere åbnende dialoger med rum for tankefuldhed. Rosas begreb om halvkontrollerbarhed og resonanssensibilitet betyder dog også, at jeg potentielt vil kunne gøre *noget* for, at åbne muligheder (vinduer) for resonans. Hermed begrundes incitamentet for -med positiv forventning- at prøve.

Jeg genkender Solsøs forklaring i datamaterialet om en lille forskydning ét sted, som i store sammenhængende netværk kan bevirke uforudsigelige implikationer utrolig mange andre steder. (Solsø, 2024, p. 21)¹¹. Koblingerne imellem 'vilde problemer', kompleksitetsteori, ukontrollerbarhed mv. genkender jeg fx i Solsøs tænkning om dømmekraft. Som et kritikpunkt af denne opgaves teori- og empirifelt, ville væsentligt mere af Solsøs tænkning relateret til datamaterialet kunne bibringe til mere relevant viden i denne undersøgelse.

Selvom Solsø, med afsæt i Tsoukas, argumenterer for, at kompleksitet kræver *kompleksificering* (Solsø, 2024, p. 43), argumenterer hun ligeledes for nødvendigheden ved at forenkle og skabe lineære forbindelser mellem midler og mål: "*Den instrumentelle rationalitet er en afgørende og vigtig måde at tænke på, uden hvilken det vil være helt umuligt at drive virksomhed*" (Solsø, 2024, pp. 28-29). Denne måde at tænke på, hvor man nedtoner kompleksitet, må ifølge Solsø vare for en stund, i situationer hvor man kan tilrettelægge og planlægge aktiviteter. Det kunne således være interessant for besvarelse af problemformuleringen, at afprøve og undersøge hvorledes øget instrumentel rationalitet i

¹¹ jf. kompleksitetsteori og idé om sommerfugleeffekt af Lorenz

tilrettelæggelse og planlægning kan præge udførelsen af tankeeksperimenterne. Ligeledes om instrumentaliseringsens rationalitet faktisk allerede dominerer i den model og de overvejelser jeg har gjort mig forud for den kritisk- utopiske aktionsforskning og om jeg således utilsigtet har underkastet mig en såkaldt social ingeniørkunst.¹²

Heldigvis for min aktionsforskning påpeger Solsø, med afsæt i tænkning af Rosa og Stacey, at forudsete planer og resultater alligevel ikke nødvendigvis bliver til virkelighed -at verden (ifølge Rosa) fortsat, og trods alt, unddrager sig kontrol.

I relation til ovenstående blev begrebet "wicked opportunities" første gang introduceret af Deloitte i deres Business Trends rapport fra 2015. Begrebet blev præsenteret som en måde at omdefinere komplekse og udfordrende problemer (wicked problems) til chancer for innovation og positiv forandring. Deloitte fokuserer på, hvordan virksomheder kan navigere fra vilde muligheder til tamme løsninger, hvilket ligeledes synes at være domineret af social ingeniørkunst, om end det endnu er udforsket i relation til denne opgave.

Det er ligeledes udforsket, som en kritik af opgavens undersøgelse, om der forekommer en interdependens mellem dømmekraft og frihed. Dette kan i så fald udgøre en paradoksalitet i bestræbelsen på at skabe åbnende dialoger med plads til refleksion ud fra reference til Solsøs begreb om dømmekraft.¹³ Med andre ord er det endnu udforsket, om det i praksis altid bare sådan er muligt at beslutte sig for tankefuldhed.

Solsø problematiserer, hvordan en New Public Management- tilgang kan begrænse et refleksivt perspektiv og meningsskabelse. Som svar på dette argumenterer Solsø for dømmekraft: *"At gøre brug af sin dømmekraft handler om at vride sig fri af de snævre rammer, der opstår i den bureaukratiske og instrumentelle rationalitet"* (Solsø, 2024, p. 170)

Når medarbejdere således begrænses i et refleksivt perspektiv og meningsskabelse, er Solsøs svar på dette, at medarbejderen må gøre brug af sin dømmekraft, som indbefatter selvsamme refleksive meningsskabelse. Opgavens undersøgelse mangler i så fald blik for, hvorvidt en NPM-tilgang (med diverse afmonteringsstrategier, som bl.a. fremgik i uddybning af

¹² Betegner en instrumentel logik. Solsø refererer til Dennis Nørmarks bog Ufrihedens pris. (Solsø, 2024, p. 27)

¹³ Begrebet frihed bør måske udskiftes med dets graduerede antonym umyndiggørelse eller lignende begreb.

problemfeltet) også afmonterer medarbejderes evne til kritik eller mulighed for i praksis at kunne træffe beslutninger, og dermed underminerer hele fornemmelsen af myndighed. En undersøgelse af dette vil kræve en undersøgelse af konceptet om magt, fx ifølge Foucault (som kort blev præsenteret i uddybning af problemfeltet -om diskurser) eller af Lukes. (Lukes, 2005) Lukes inddeler magt i tre niveauer, hvor idéen om 'skjult magt' er noget der sker ved usynlige strukturer, normer og værdier, som påvirker vores tanker og handlinger på måder, hvor vi oveni ikke er bevidste om, at vi ikke er frie. Dvs. frie til det kritiske afsæt for tankeeksperimenter og overvejelser over, hvad vi fx betragter som muligt, ønskeligt eller acceptabelt.

Ifølge Solsø undersøgte Arendt, hvordan den instrumentelle tænkning førte til moralsk kollaps under 2. verdenskrigs. Her udviklede Arendt begrebet banal ondskab, som ifølge Solsø også kan defineres som teknokratiets blinde plet. Teknokratiets blinde plet omhandler de dynamikker, som ansatte socialiseres ind i, hvor medarbejdere blindt accepterer idealer om "alignment" og "compliance" uden at forholde sig kritisk til (og dermed er blinde for) hvad denne lydighed har som konsekvens. Solsø formulerer det således: *"Det er, når der ikke rejses spørgsmål om de potentielle meningstab, værditab eller identitetstab, der let følger med en vedholdende insisteren på ensartethed uden plads til kritisk tænkning"* (Solsø, 2024, p. 121). Hertil lægger Solsø ansvaret ved den enkelte medarbejder for at udøve dømmekraft og reflektiv meningsskabelse, om end i pluralitet med andre.

I forbindelse med Solsøs argumentation om reflektiv meningsskabelse, banal ondskab og teknokratiets blinde plet, har jeg fået øje på, at Arendt ydermere kan bidrage til en forståelse af den indsats, som medarbejderne yder i den offentlige sektor. Denne forståelse er, som et kritikpunkt af dette speciales teorivalg, måske den vægtigste i relation til problemformuleringens orientering mod socialfaglige medarbejdere. Ligesom Solsø fremhæver moralske dyder som aspekt af moralsk skelneevne, peger Arendts filosofi på begrebet 'nous' som et element i indsatsen, der får det etiske aspekt af dømmekraften til at træde frem. Hvor Solsøs definering af moralske dyder tillægges det, som er ønskværdigt for fællesskabet, betoner Arendt der foruden 'nous' rolle, der udgør en slags samlende eller syntetiserende kraft i situationsforståelsen. Dette gør mig opmærksom på mindst to aspekter

ved fremme af kultiveret tænkning eller moralsk dømmekraft. For det første vedrører det kompleksiteten i relation til Solsøs moralske dyder. For det andet angår det fællesskabets dialogiske aspekt, som Arendt argumenterer for, aldrig må reduceres til én stemme, én fornuft eller én lov. (Arendt, 2023) Jeg vil her forsøge at forklare dette.

I relation til Solsøs moralske dyder, beskriver Arendt et fænomen af kompleksitet, som stemmer overens med problemfeltets uddybning af vilde problemer. Arendt argumenterer, ud fra en erkendelse af et værdisammenbrud, at 'tingene' ikke taler tydeligt for sig selv, når den enkelte [medarbejder] skal fylde indsatser ud med konkret forståelse. (Pahuus, 2006, pp. 99-126) Arendt argumenterer for, at man i indsatser altid må sætte sit sind og sine kræfter ind på at finde ud af, hvad der er fornuftigt, hensigtsmæssigt og hvad man har overset. Ifølge Arendt bliver opgaven da først og fremmest at sætte sig i den andens sted og finde ud af, hvad en situation sagligt lægger op til, eller hvad der er nærliggende at gøre herudfra. Dette leder os til det andet aspekt.

Som Solsø også påpeger, definerer Arendt tænkningen som en form for dømmekraft og skelneevne, som vi benytter til at skelne i gode og onde handlinger. Arendt finder grundlaget for denne tænkning gennem tale, hvorved man differentierer mellem et 'jeg' og et 'selv', ved hvilket hun definerer som samvittighed. Arendt beskriver tænkningen som en aktivitet, der igennem samvittighed sætter os i forbindelse med fællesskabet, ligesom tænkningens kritiske evne sætter den enkelte i stand til at kritisere fællesskabets normer.

Arendt beskriver med *nous*, hvordan situationsforståelsen skal opnås gennem en sammenholdelse af egne erfaringer med andres, eller en sammenholdelse af øjeblikkets oplevelse med det erindrede og forestillede.

Arendt er altså optaget af at kunne fælde domme på en kommunikerende måde, hvor vi bestandigt prøver vores perspektiver af på den fælles virkelighedsopfattelse. Dette stemmer overens med Solsøs aspekt af forestillingsevnen i dømmekraften, men hvor Arendt betoner betydningen af, at afprøve sin situationsforståelse som en test på andre ift. om ens virkelighedsopfattelse og samvittighed er i harmoni med andres oplevelser og erfaringer. Rosas beskrivelse af modstand og sammenstød i dannelse af verdensrelationer kan også siges at omhandle en sådan proces. For Arendt er dette dog den grundlæggende betingelse for demokratisk deltagelse og indsatser. Altså som en nødvendighedens princip.

Ovenstående to aspekter betoner således betydningen af, at man i forståelse af indsatser må gøre sig situationens omstændigheder og sin egen stilling klar, både ud fra den andens perspektiv og syntetiseret i fællesskab med andre.

Hertil skal man dog have Arendts beskrivelse in mente om, hvordan nazisten Eichmann, som var skyld i flere millioner menneskers død, forklarede at han faktisk orienterede sin samvittighed i forhold til fællesskabet. For ham bestod dette af "det gode selskab," som overalt reagerede med samme tjenstvillighed som ham. Ifølge Eichmann var samvittighedens stemme det "respektable" (nazistiske) selskab omkring ham, der ligesom ham udførte deres pligt, adlød ordrer og overholdt loven. (Arendt, 2023, pp. 148-161)

Skal man således skærpe sigtet om dialoger med rum for tankefuldhed, må dette rum (i det mindste i erindring/ forestilling) følge Arendts tænkning om at være *langt mere mangfoldigt*, som det politiske fællesskabs vigtigste grundlag. Som socialfaglig medarbejder kan man derfor ikke orientere sin samvittighed mod "det gode selskab" alene, men må se ud over egne horisonter. Fx ved at holde sig fagligt og politisk opdateret, orientere sig i andre former for fællesskaber og forholde sig åbent for ukendte verdenshorisonter.

At man heller ikke kan reducere et spørgsmål om 'ansvar' til, at man lever op til regler, forklarer Arendt blandt andet med Immanuel Kants pligtetik og kategoriske imperativ, som lyder: *handl kun ifølge den maksime ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver en almengyldig lov* (Kant, 1999, p. 78).

Ifølge Arendt er enhver for Kant ansvarlig og lovgiver, så snart vedkommende skrider til handling. Arendt præciserer dette således: *"Ved at bruge sin praktiske fornuft fandt man frem til de principper, som kunne og burde være lovens principper"* (Arendt, 2023, p. 159).

Efter at have analyseret og diskuteret mine fund, er det tid til at præsentere konklusioner og overvejelser om fremtidige forskningsmuligheder.

Kap.6: Konklusion og perspektivering

I dette kapitel fremstilles konklusion og perspektivering. Jeg vil her opsummere de vigtigste fund og diskutere deres implikationer for praksis og fremtidig forskning.

Konklusion

I dette masterprojekt fandt jeg i tankeeksperimenterne et verdensvendt perspektiv med potentiale for at øve et dialogisk rum af tankefuldhed.

I tankeeksperimenterne fremgik det blandt andet, hvordan medarbejderne undersøgte hinandens perspektiver af et fælles verdensforhold. Medarbejderne udviste åbenhed i dialoger om, hvordan modus af verdensforhold, både med et kritisk- og et utopisk perspektiv, kunne forestilles at være dannende for dette liv.

I tankeeksperimenterne opdagede jeg, hvordan der udviklede sig en relationsmodus imellem medarbejderne, som ifølge teori af Rosa opstod idét medarbejderne beskæftigede sig med noget, der var særligt betydningsfuldt for dem/ som berørte dem. Her fandt jeg, at tankeeksperimenternes teoretiske spørgsmål om etik og magt i særlig grad aktiverede et socialfagligt blik og involverede til diskussioner, hvor etablerede normer blev udfordret -og gav sammenstød.

Jeg fik øje på, at jeg udover at igangsætte dialogbaserede tankeeksperimenter som rum for tankefuldhed, kunne hjælpe dialogen og refleksionen på vej, ved hjælp af forskellige evner, opmærksomheder og redskaber. Fx med kropslige fornemmelser om spændinger i rummet. Solsøs tænkning om dømmekraft nuancerede min opfattelse af de mulighedshorisonter, som fremgik i eksperimenterne. Især var fællesskabets betydning for den enkelte medarbejders refleksive udvikling væsentligt mere komplekst og befordrende, end jeg først havde antaget.

Jeg genkendte og fandt resonans betydningsfuld i det, jeg i empirien fik øje på af engagement, knitren og gensidig udveksling af verdensrelationer til fremme af kultiveret tænkning. Jeg fik øje på, hvordan humor og latter rensede luften for spænding og genkendte dette med Rosas argumentation om latter, som potentiale til at fortsætte dialogen. Kvaliteten af tænkning i organisationen blev derforuden ansporet af parametre, som jeg ikke umiddelbart inden denne undersøgelse ville have forbundet hermed, såsom kropslig responsivitet, tvivl, usikkerhed, ubehag, knitren, resonans mv., ligesom Solsøs udgangspunkt i Deweys tænkning om at betragte tvivl og følelsesmæssig påvirkning, som vigtige komponenter i en udforskende attitude. Omvendt kan kontrolbegær, ekko og puttepædagogik begrænse dybere undersøgelse og refleksion.

Det blev tydeligt for mig, både i praksiseksperimenterne og ifølge teori, at jeg ikke kan beslutte mig til, at medarbejderne indgår i åbnende dialoger. At denne proces er lige så kompleks og ukontrollabel som emnerne af de vilde problemer, medarbejderne står overfor.

I de afprøvede tankeeksperimenter opdagede jeg, hvordan den indbyrdes dialog imellem medarbejderne skabte bevægelse, respons og en flytbarhed deres forståelse af tænkning om verden. Dette kunne jeg genkende i Rosas teori som indikatorer på resonans, som netop er en relationsmodus, der påvirker tænkning om verden. I analysen opdagede jeg, hvordan resonans imellem medarbejderne, på baggrund af åbnende dialoger om socialfaglige emner, kan spille tilbage igen til potentiale for fremme af dybere, refleksive tænkemuligheder.

I tankeeksperimenterne fik jeg øje på, at initiering af åbnende dialoger med rum for tankefuldhed først og fremmest kræver en orientering mod de sociale relationer, hvilket jeg genkendte i Rosas teori som anslag til relationsmodus. Ved at lade medarbejderne mødes om et verdensvendt perspektiv, hvor de bringer et udsnit af deres fælles verden på tale, erfarede jeg anlæg til et rum for tankefuldhed.

Perspektivering

Jeg finder i denne opgaves indsigter relevans for videre undersøgelse af kultiveret tænkning i organisationen, samt åbnende dialoger med rum for tankefuldhed blandt socialfaglige medarbejdere generelt. I det følgende præsenteres et kort rids af undersøgelsesperspektiver.

Narrativ teori kan skabe grundlag for en videre undersøgelse af de underliggende normer og strukturer, der påvirker organisationen og dens medarbejdere ved, at gøre opmærksom på de kulturelle og sociale faktorer, som indvirker i vores måder at opfatte og tale på. Holmgrens arbejde indenfor narrativ terapi tilbyder fx begrebet eksternalisering, som kan anvendes til at forstå problemer i en ny og eksternaliseret vinkel.

Dette kan kobles til Solsøs praksisinspiration, hvor hun tilbyder refleksive narrativer som skabelonmodel og metode.

Masterprojektet relaterer sig til Ralph Stacey i forbindelse med kompleksitetsteori. Stacey argumenterer for, at organisatorisk liv både indeholder forudsigelighed, gennem mønsterdannelse over tid, og uforudsigelighed, gennem unikke responser og nye iterationer af selvorganiserede interaktioner. Dette kunne være relevant for en videre undersøgelse af den kompleksitet, der udspiller sig i nuet og over tid.

Gadamer og hermeneutik om bl.a. horisontsammensmeltning kan anvendes til at forstå, hvordan der sker forståelse via møde mellem horisonter. Dette kan være relevant for at skabe en refleksiv kultur, hvor medarbejdere kontinuerligt fortolker og genfortolker deres erfaringer og handlinger med hinanden.

En undersøgelse af psykologisk tryghed, kan bidrage med viden om et fundament, hvor medarbejdere føler sig sikre nok til at tage risici og udtrykke deres tanker uden frygt for negative konsekvenser. Eventuelt ud fra Amy Edmonsons bog: Den frygtløse organisation.

Som et aspekt af tankefuldhed kan jeg undersøge Karl Weiks betragtninger om meningsskabelse som en genereret re-fortolkning af virkelighed.

Som nævnt undervejs i opgaven, kan Foucaults teori om magt (fx begreb om governmentality) give en dybere forståelse af, hvordan magtrelationer, styringsmekanismer og diskurser bidrager til at forme måder at tænke og handle på i den offentlige sektor. En fortsat undersøgelse kan udfordre de normative rammer, der begrænser vores frihed, autonomi og myndighed og åbne for nye måder at forstå mere retfærdige samfundsstrukturer, og dermed tilbyde alternative måder at være i verden på.

Litteraturliste

- Andersen, S. H. (2024). Professor: Trivselsdebatten er ofte afsporet. Der er for eksempel ikke grund til at bekymre sig for 12-talspigen. Retrieved from <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art9803994/Professor-Trivselsdebatten-er-ofte-afsporet.-Der-er-for-eksempel-ikke-grund-til-at-bekymre-sig-for-12-talspigen>
- Arendt, H. (2023). *Eichmann i Jerusalem : en rapport om ondskabens banalitet* (M. Frese, Trans. 2. udgave ed.). Kbh.: Gyldendal.
- Ballan, A. m. f. (2024). *Perspektiver på vilde problemer* (1. udgave ed.). Frederikshavn: Dafolo.
- Baron, C. (2014). Science fiction som tankeeksperimenter. *Proxima*, 38-55.
- Bentzen, T. Ø. (2018). *Tillidsbaseret styring og ledelse i offentlige organisationer* (1. udgave ed.). Kbh.: Jurist- og Økonomforbundet.
- Bloch, E. (1995). *The principle of hope*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Brinkmann, S. (2022). *Tænk : til forsvar for et tankefuldt liv* (1. udgave ed.). Kbh.: Gyldendal.
- Bukdahl, D. (2023). *Løs de vilde problemer lokalt. I: Vilde problemer : værktøjskasse til politikere, praktikere og policy-entreprenører* (1. udgave ed.). Kbh.: Nord Academic.
- Böwadt, P. R. (2017). *Pædagogisk filosofi : et overblik*. Kbh.: Hans Reitzel.
- Baarts, C. (2020). Autoetnografi. I *Kvalitative metoder: en grundbog*. In S. B. L. Tangaard (Ed.), (pp. 14 sider). Nakskov: Nota.
- Dahlerup, V. (1881). Ordbog over det danske sprog. Retrieved from <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=vild>
- Egholm, L. (2014). *Videnskabsteori : perspektiver på organisationer og samfund* (1. udgave ed.). Kbh.: Hans Reitzel.
- Fogsgaard, M. K. (2014). *Magt i organisationer* (1. udgave ed.). Århus: Klim.
- Frimann, S. m. f. (2023). *Resonans i organisationer : ledelse, trivsel og læring* (1. udgave ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hansen, T. (2023). Uddannelsesleder: Det skurrer i ørerne, når unge fremstilles som ofre. Retrieved from <https://www.altinget.dk/uddannelse/artikel/uddannelsesleder-debatten-om-unges-trivsel-er-unuanceret-ungdommen-er-ikke-et-offer>
- Heidegger, M. (2014). *Væren og tid* (2 ed.). Aarhus: Klim.
- Heidegger, M. (Ed.) (2012). *Hvad vil tænkning sige?*: KLIM.
- Henderson, C. G. P. (2018). Mental Health Related Stigma as a 'Wicked Problem': The Need to Address Stigma and Consider the Consequences. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15, no.6: 1158. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/ijerph15061158>
- Hjortkjær, C. (2024). *Skamfuld : hvorfor er det godt at have skam i livet, men fatalt at have for meget* (1. udgave ed.). Århus: Klim.
- Holmgren, A. (2018). *Ud af kampen : anti-patriarkalsk ledelse* (1. udgave ed.). Snekkersten: DISPUK.
- Kahneman, D. (2018). *At tænke - hurtigt og langsomt* (J. Wrang, Trans. 3. udgave ed.). Kbh.: Lindhardt og Ringhof.
- Kant, I. (1999). *Grundlæggelse af sædernes metafysik* (2 ed.). Kbh.: Hans Reitzel.
- Kongsgaard, L. T. (2022). *Faglig Refleksiv Praksis*

- En undersøgelse af organisatorisk dilemmahåndtering og refleksivitet i velfærdsarbejdets frontlinje. *Ph.d.-serien for Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige fakultet, Aalborg Universitet*. doi:10.54337/aa495040168
- Krogstrup, H. K. (2016). *Evalueringsmodeller* (3. udgave ed.). Kbh.: Hans Reitzel.
- Lauritzen, P. (2015). *Spørgsmål*. Århus: Århus Universitetsforlag.
- lex. (2024). denstoredanske. Retrieved from <https://denstoredanske.lex.dk>
- Linder, J. m. f. (2018). *New Public Management i Danmark : baggrund, erfaringer og fremtid* (1. udgave ed.). Frederikshavn: Dafolo.
- Lukes, S. (2005). *Power : a radical view* (2. edition ed.). London: Palgrave Macmillan in association with the British Sociological Association.
- Lund-Nielsen, L. L. R. o. R. (2022). Moderaterne: Mindre skærmtid og mere borgerpligt skal forebygge ungdommens mistrivsel. Retrieved from <https://www.information.dk/debat/2022/08/moderaterne-mindre-skaermtid-mere-borgerpligt-forebygge-ungdommens-mistrivsel>
- Lønstrup, V. (2023). Alle taler om unges mistrivsel. Men de fleste har det godt. Retrieved from <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/alle-taler-om-unges-mistrivsel-men-de-fleste-har-det-godt>
- Mølholt, A.-K. K., Søren (Ed.) (2020). *Kvalitative forløbsstudier. I kvalitative metoder : en grundbog* (2. udgave ed.). Kbh.: Hans Reitzel.
- Negt, O. (1997). Globalisering, ekspropriation og det moderne problem om "conditio humana". *Social kritik*, 9, 28-39.
- Nielsen, S. W. m. (2023). *Vilde problemer : værktøjskasse til politikere, praktikere og policy-entreprenører* (1. udgave ed.). KBH.: Nord Academic.
- Nielsen; Nielsen, K. A., Birger Steen. (2005). *Psykologiske og pædagogiske metoder : kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis* (1. udgave ed.). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Nielsen; Nielsen, K. A., Birger Steen. (2020). Aktionsforskning. I *Kvalitative metoder : en grundbog*. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), (pp. 23 sider). Nakskov: Nota.
- Pahuus, A. M. (2006). *Hannah Arendt*. Frederiksberg: Anis.
- Qvortrup, L., & Wistoft, K. (2024). *Trivsel og mistrivsel : mellem offergørelse og kompetencegørelse* (1. udgave ed.). Frederikshavn: Dafolo.
- Rosa, H. (2020). *Det ukontrollerbare* (H. Sander, Trans.). Frederiksberg: Eksistensen.
- Rosa, H. (2021). *Resonans : en sociologi om forholdet til verden* (P. Tudvad, Trans. 1. udgave ed.). Frederiksberg: Eksistensen.
- Rosa, H., & Endres, W. (2017). *Resonanspædagogik : når det knitrer i klasseværelset* (N. L. Primdahl, Trans. 1. udgave ed.). Kbh.: Hans Reitzel.
- Sandø, N. s., Anna Paldam Folker (Statens Institut for Folkesundhed, SDU), Vibeke Jenny Koushede (Institut for Psykologi, KU). (2024). Nuancer debatten om børn og unges mentale mistrivsel. Retrieved from <https://samf.ku.dk/presse/kronikker-og-debat/2024/nuancer-debatten-om-boern-og-unges-mentale-mistrivsel/>
- Socialstyrelsen. (2023). Kvalitetsmodel for socialtilsyn Temaer, kriterier og indikatorer for sociale tilbud. Retrieved from https://admin.sbst.dk/Media/638513459364816190/Kvalitetsmodel%20-%20tilbud%20-%20Version_%20iht.%20BEK%20nr.%201490%20af%2006.12.2023%20T.pdf

Solsø, K. (2024). *Dømmekraft : ledelse i social kompleksitet* (1. udgave ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Stegeager, N. W., Søren. (2014). Kurt Lewin: Aktualiseret i et kompleksitetsperspektiv. *Aalborg universitet*, 69. Retrieved from <https://vbn.aau.dk/da/publications/kurt-lewin-aktualiseret-i-et-kompleksitetsperspektiv>

Sørensen, A. (2012). *Kritisk teori*: Hans Reitzels Forlag.

Bilag

Oversigt over bilag:

1. Model af tankeeksperiment (hulelignelse)
2. Platons hulelignelse
3. Børnehjemmet
4. Autoetnografi af Platons hulelignelse
5. Uvidenhedens slør -feedback eksempel af medarbejder
6. Transskription af Børnehjem

Bilag 1 Model til tankeeksperiment 1 (Hulelignelse)

Platons Hulelignelse som tankeeksperiment med medarbejderne på et personalemøde.

Formålet med dette tankeeksperiment er at bruge det til at facilitere diskussioner om begreber såsom: Opfattelser, sandheder og den rolle vores forståelse af verden og en dybere/udvidet forståelse af vores virkelighed har på vores evne til kritisk stillingtagen.

Model for Anvendelse af Platons Hulelignelse

1. Tilrettelæggelse, introduktion og formalisering

Generel introduktion: Præsenter mit forskningsprojekt og deraf mit problemfelt. Fortælle om poststrukturalisme, diskurser, banalitet mv. Om kompleksitet. Om kommunikation.

Formålsintroduktion: At fremme kritisk tænkning og fælles refleksion. At vi også reflekterer over vores egne antagelser i praksis.

Formalisering:

Tankeeksperimentet varer 45 min., det bliver optaget på diktafon som kun jeg hører.

Jeg er interesseret i jeres erfaringer, oplevelser og fortællinger -ikke bare jeres holdninger.

I kører selv samtalen, hvis den løber af sporet, hvis I løber tør for ting at sige, hvis ikke alle bliver hørt -så plejer én fra gruppen at gøre noget ved det, ellers skal jeg nok komme ind.

I skal blive ved med at diskutere, indtil det er klart for jer selv, hvor I er enige og hvor I er uenige.

Alle oplevelser og refleksioner er lige vigtige

2. Gennemførelse

Introduktion af Hulelignelsen: Læs historien højt for medarbejderne.

Refleksionsøvelser: Del medarbejderne op i to og to og lad dem diskutere, hvad skyggerne repræsenterer i deres daglige arbejde. Bed medarbejderne skrive ned, hvor de tror, de selv kunne være "lænkede" i deres opfattelser. Eller hvor opfattelse af virkelighed spiller en afgørende rolle.

Fælles refleksion: Gennemfør en samlet session, hvor medarbejderne reflekterer over, hvad de har tænkt igennem tankeeksperimentet.

Giv plads til, at medarbejderne kan dele deres oplevelser og opmuntr til feedback om tankeeksperimentet.

Bilag 2 Platons Hulelignelse

Platons Hulelignelse findes i bogen "Republikken", bog VII, og den formidler en metaforisk fortælling om opfattelse, erkendelse og sandhed. Der her er en kondenseret gengivelse af historiens oprindelige form:

Engang, sagde Sokrates til Glaukon, skal du forestille dig en gruppe mennesker, der har levet hele deres liv i en dyb, mørk hule. De er lænket fast med ansigterne vendt mod en hulens bagvæg, og de kan ikke dreje hovederne. Bag dem, længere oppe, er der et bål, og mellem bålet og fangerne er der en mur.

Langs denne mur bevæger andre mennesker sig, og de bærer forskellige genstande, hvis skygger kastes på hulens væg af bålet. Fangerne kan kun se disse skygger, og for dem er skyggerne virkeligheden, da de aldrig har set noget andet.

En dag bliver en af fangerne frigivet. Først bliver han blændet af bålet lys og ser de genstande, der kaster skyggerne. Han indser, at det, han troede var virkeligheden, kun var forvrængede skygger. Han bliver derefter tvunget op af en stejl og vanskelig sti ud af hulen og ind i dagslyset.

Udenfor hulen bliver han igen blændet, denne gang af solens stærke lys. Efterhånden vænner hans øjne sig til lyset, og han ser den sande verden i al sin pragt. Solen repræsenterer her sandheden og det højeste gode. Han ser nu, hvor fejltagtig hans tidligere opfattelse af virkeligheden var.

Med denne nye erkendelse vender fangen tilbage til hulen for at befri de andre fanger. Men de tror ikke på hans historier om den virkelige verden udenfor hulen og modstår hans forsøg på at frigøre dem. For dem er skyggerne stadig den eneste virkelighed.

Bilag 3: Børnehjemmet

Du bor i et land med meget fattigdom. Et børne- og ungehjem i dette land er uden midler. Børnene der er fattige -de har ikke nok mad, ordentligt tøj, medicin, skolegang mv.

Du oplever en dag et bankrøveri i byen, hvor der bliver røvet 100.000, - Euro.

Du er det eneste vidne til bankrøveriet og opdager nu, at du genkender bankrøveren og ved hvem det er.

Efterfølgende finder du ud af, at alle pengene er givet til børne- og ungehjemmet.

Hvad gør du?

(ukendt kilde)

Bilag 4 Autoetnografi (forsøg1) af tankeeksperiment: Platons hulelignelse

Dette er et udklip. Den fulde transskription kan udleveres. Navne er ændret pga. anonymisering.

Tankeeksperimentet er egentlig afsluttet og jeg takker for alles deltagelse, da Mette med bestemthed i stemmen afbryder mig og siger: ”Må jeg godt sige noget?” Mette er lige kommet retur fra en længere ferie, helt solbrun og en lille smule afkoblet fra gruppens indforståethed af sjove anekdoter fra ugens forløb. Fx da Joan og Søren bliver mindet om, hvordan de i deres deltagelse i et kursus var i mindre panik og kommer til at præsentere sig for at være min souschef og jeg, blot fordi, de var afsted i vores fravær. Først for sent i deres pligttrø går det op for dem, at de blot kunne have sagt dette -og nu følte de sig bondefangede i deres falske identiteter af ren (banal) loyalitet. Dette får Mette hints om at ville høre mere om i pausen, og sidder derfor lidt afkoblet fra ”festen”. Mette er insisterende på alles tid. Som om, at der er en genklang der presser sig på. ”Må jeg godt sige noget?” ...

Mette er fra Polen og da hun får ørenlyd er det med alvor i stemmen at hun fortæller om en polsk læge, som også er tv-kendis. Mette fortæller, at lægen hedder Hubert Czerniak og at denne Mette netop har hørt denne læge fortælle om et vindue af ti punkter. Jeg bliver en smule forvirret i fortællingen om lægen spekulerer på, om hun også er afkoblet fra tankeeksperimentets pointer. Der er dog stille omkring os. Folk lytter, har ikke rejst sig, selvom der er sagt tak for i dag, som et frikvarterets klokke, der ellers normalvis starter en summen af mumlende samtaler, krus der klirrer, pc'er der lukket og stole som skubbes. Døren der åbnes og folk, som allerede er hastende videre... Det der vindue, siger Mette, handler om, hvordan samfundet forandrer sig. Jeg kigger på Mette og forsøger at lade som om, at jeg forstår hvad hun mener, men jeg er slet ikke med... Altså, siger Mette, der kan være noget i samfundet, som kan gå fra at være uacceptabelt til at være realiseret og normaliseret. Hubert Czerniak taler om, at der sker en bevægelse. Fx med raceforståelse til race-elimination. At målet er, at man skal tænke selv. Mette har sådan en accent, hvor hun lægger trykket på ”tænke selv”. Der danner sig en mening omkring Mettes ord og med tryk på at ”tænke selv” springer pointen umærkeligt frem. Mette fortsætter: Man skal tænke selv og passe på, at man ikke i samfundet glemmer at tænke over, hvad vi betragter som uacceptabelt og passe på, at der ikke sker skred.

Bilag 5 af tankeeksperiment: Uvidenhedens slør, og feedback eksempel

Dette er kun en lille del hentet af tankeeksperimentet. Eksperimentet er også lydoptaget. Den fulde lydoptagelse kan udleveres. Navne er ændret pga. anonymisering.

Først et udskrift af medarbejder Joan, ifm. Øvelsen Tænk, tast, tal (Lært på LOOP). Udskriftet er Joans egne tanker, som en feedback hun bagefter har sendt til mig. Der er ikke redigeret, da den rå form afbilder Joans tanker ganske fint.

Dernæst autoetnografi (2. forsøg), efterfulgt af transskription anvendt til understøttelse af autoetnografi.

Tænk, tast, tal

Ukonkret, svært at forholde sig til, hvor på papiret er spørgsmålet, stort spørgsmål. Jeg er uvidende. Ligesom ”Slør af uvidenhed” beskriver. Jeg har behov for regler, rammer samt struktur. Det vil være vigtigt i et nyt samfund, dog med plads til frihed og udfoldelse. Men hvordan? Jeg har svært ved at bryde fri af min måde at tænke på, hvilket gør det svært at være uvidende. Hvis man skal være uvidende, hvordan kan man så bygge et samfund? (medarbejder, anonymiseret)

Autoetnografi

Uvidenhedens slør forefindes i empiri-afsnit. Se empiriafsnit.

Bilag 6 Transskription af tankeeksperiment: Børnehjem

Dette er et transskriberet udklip af en lydoptagelse. Den fulde optagelse kan udleveres ved forespørgsel. Navne er ændret pga. anonymisering.

00:03:20 Taler 2

Men, men de her børn skal ikke reddes på bekostning af noget...

00:03:23 Taler 2

Noget ulovligt, tænker jeg.

00:03:27 Taler 1

Så loven er vigtigere end børnene?

00:03:30 Taler 2

Ja ja ja for mig Der er loven hævet over.

00:03:35 Taler 5

Ja, altså

00:03:36 Taler 5

Jeg tror jeg tænker bare sådan i et lidt højere perspektiv. Jeg tænker ikke sådan ift.-

00:03:42 Taler 5

-At så er der- så er der nogle børn, der får de der 100.000,- der, men hvad gør resten af børnene i det der samfund?

00:03:47 Taler 5

Er det egentlig det der er normalt?

00:03:47 Taler 5

Altså. Jeg tror jeg tænker meget lidt altså Det er en mega mega rig bank, men jeg tænker virkelig på det der. Jamen er der faktisk Sådan er det- altså den rige én procent der, så vil jeg ikke- så vil jeg være pisse ligeglad.

00:03:58 Taler 5

Så vil jeg ikke sige til nogen, hvis den ene rige procents pengene der, Det er.

00:04:00 Taler 5

Så er det lige meget, men hvis Det er.

00:04:02 Taler 5

1000 familiers, små opsparinger.

00:04:05 Taler 5

Der blev stjålet, sammenlagt. Så ville vi sige nok..

00:04:07 Taler 3

ja, hvis det går ud over andres børn, eller andre familier

00:04:09 Taler 5

Ja lige præcis præcis.

00:04:13 Taler 3

Der har det jo en funktion, det går ud over-

00:04:14 Taler 5

Fordi, altså så formoder jeg bare, at det vil være 1000 familiers opsparinger der ryger der. Jamen så går det ligesom ud over 1000 børnefamilier formentlig, og ikke et børnehjem hvor der er 1000 børn, det formoder jeg ikke der er...

00:04:24 Taler 5

Eller jeg formoder ikke. Der er 1000 børn deroppe.

00:04:28 Taler 5

Ja, det ved vi ikke så.

00:04:29 Taler 2

Så I kan godt gøre jer til dommer over, hvem der har brug for de penge?

00:04:30 Taler 5

Ja. Vil jeg sige-

00:04:31 Taler 2

Okay.

00:04:37 Taler 5

På den måde vil jeg sige ja.

00:04:39 Taler 5

Men det kommer også an på hvad det er for-

00:04:39 Taler 2

Okay-

00:04:40 Taler 2

Så kan man godt høre, hvad I stemmer på til næste valg, så. (griner)

00:05:11 Taler 5

(ironisk, parodierer) Og det går da godt nok mange penge lige pludselig. Det gør da ikke noget. Det er da bare lige meget. De havde godt nok ikke noget mad, og én- der døde et barn om ugen. Det gør der ikke mere, og nu kan de få (mumler). Men hvad sker der? (griner)

00:05:19 Taler 4

Griner

00:05:20 Taler 5

De kan bare afsløre det selv, måske?

00:05:21 Taler 2

Ikke Lasse du går ind, for at vi skal dele alle midler så? -Enhedslisten?

00:05:28 Taler 5

Prøv lige at kalde mig det igen? (truende -grinende)

00:05:29 Taler 2

Men Det er det du siger!!

00:05:32 Taler 5

Nej? Det mener jeg ikke.

00:05:34 Taler 2

Tag fra de rige og giv til det fattige.

00:05:37 Taler 4

Bestemt ikke. Men den rige én procent, jo.

00:05:41 Taler 2

Der nogen der sidder og betaler... Altså de rige samfund betaler for de fattige?

00:05:44 Taler 4

Desværre ja hvis der hvis de rige der sidder på den ene procent, jo.

00:05:47 Taler 2,3,4,5

(Taler i munden på hinanden)

00:05:49 Taler 2

Også hvis de har knoklet røven ud af bukser- også hvis de har knoklet med røven ud af bukserne.

00:05:54 Taler 2

Så når du engang kommer til at tjene penge Lasse, så vil du gerne dele?

00:05:55 Taler 5

Det skulle være meget, meget mærkeligt samfund, hvor det kun er den ene procent, som der faktisk arbejder så meget, at de har så mange flere penge end de andre.

00:06:20 Taler 2

-men hvor, hvor skelner du det så henne?

00:06:23 Taler 5

(Mumler)

00:06:24 Taler 2

Hvornår er man rig nok, til at give til dem, der mangler?

00:06:26 Taler 5

Når det er den rige én procent, der ejer hele landet. Vi kan endda altså. Altså jeg sammenligner- altså jeg sammenligner med Qatar og Dubai, ikke. Altså Det er det jeg sammenligner med.

00:06:34 Taler 5

Så har du den der ene procent, eller hvad det er.

00:06:36 Taler 2

Jeg siger bare, jeg vil gerne se sig sætte dig der overfor enhedslisten...

00:06:38 Taler 2,5

(Taler i munden på hinanden)

00:06:38 Taler 3

Men hvad tænker du?

00:06:40 Taler 6

Nej, men man bliver sgu da nysgerrig over- er det det du spørger-

00:06:41 Taler 3

Ja, men, hvad tænker du egentlig?

00:06:44 Taler 2

Jeg ved det ikke! (høj/ skinger stemme)

Mvh. Rebekka Sieling Kristiansen

LOOP, 2024/25